

FÖRSLAG - RIKTLINJER FÖR HANDLÄGGNING AV EKONOMISKT BISTÅND

1. INLEDNING	5
Riktlinjernas syfte och tillämpning	5
Utgångspunkter för arbetet	5
Barnperspektiv	5
Principer för handläggningen	6
Lagstiftning mm.	6
2. ALLMÄNT OM UPPDRAGET	7
Hjälp till självförsörjning	7
Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd	7
Avslag på ansökan om försörjningsstöd	8
Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd	8
Noggrannhet vid handläggningen	9
Förebygga felaktiga utbetalningar	9
Korrekta registreringar i paraplysystemet	9
3. FÖRSÖRJNINGSSTÖD	10
Riksnorm	10
Förhöjning av normen	11
Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar	11
Merkostnader för umgänge med barn	11
Övrigt försörjningsstöd - i förekommande fall och till skälig kostnad	12
Boende	12
Hushållsel	12
Hemförsäkring	12
Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa	13
Arbetsresor	13
Boendekostnader	13
Hyresrätt	13
Bostadsrätt eller villa	14
Inneboenderum	15
Delad lägenhet	15
Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn	15
Ungdom som avslutat skolgång men inte tidigare betalat hyresdel till föräldrarna	15
Hushåll endast med barn över 18 år	15
Hushåll med barn både under och över 18 år	15
Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna	16
Förälder boende hos barn	16
Övriga boendeformer	16
Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal	16
Försörjningsstöd vid vistelse på institution	16
Fickpengar	16
Kläder och skor	16
Kostnader i samband med egen bostad	17
Egenavgift vid vård och behandling	17
Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende	17
Avgift vid sjukhusvård	17
Nödprövning och akut bistånd	18

Vid avslag på försörjningsstöd	18
Sökanden har haft tillräckliga inkomster	18
Övrigt reducerat försörjningsstöd.....	19
Personer som tillfälligt vistas i kommunen	19
Löpande beslut	19
Beslut som löper över flera månader.....	20
Utlandsvistelse	20
 4. BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT.....	21
Begravningskostnad	21
Avliden som omfattas av lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA).....	22
Diskmaskin.....	22
Flyttkostnader.....	22
Färdtjänstavgift.....	22
Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.....	23
Glasögon eller kontaktlinser.....	23
Hemtjänstavgift	23
Hemutrustning	23
Komplettering.....	23
Grundutrustning	24
Begränsad grundutrustning	24
Hel grundutrustning.....	25
Juridiska kostnader och stämpelavgifter	25
Advokatkostnader.....	25
Stämpelavgifter	25
Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet	26
Klädutrustning inför institutionsvistelse	26
Behov av särskilda kläder eller skor	26
Läkarvård och medicinkostnad	26
Magasineringskostnad.....	26
Psykoteraipkostnader mm	26
Behandling av spelberoende, etc.....	27
Resor.....	27
Rekreatiionsresor.....	27
Lägrverksamhet mm. för barn	27
Resa till begravning.....	27
Återföreningsresor.....	28
Återvandringsresor	28
Resor i samband med umgänge med barn.....	28
Reparationskostnader	28
Skolkort – SL	28
Skulder	29
Spädbarnsutrustning	29
Tandvård.....	30
Akut tandvård.....	30
Nödvändig uppehållande tandvård.....	30
Tekniska hjälpmedel	31
Telefonabonnemang	31
Depositionsavgift	31
Tvättmaskin.....	32

5. OLIKA GRUPPERS RÄTT TILL FÖRSÖRJNINGSSTÖD	33
Sammanfattat om socialtjänstens möjligheter att ställa krav.	33
4 kap 1 § SoL	33
4 kap 4 § SoL	34
Handläggning av bistånd till arbetslösa	34
Vid aktualisering	34
Att stå till arbetsmarknadens förfogande	35
Unga Arbetslösa	36
Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning	36
Arbetslösa med sociala och medicinska problem	36
Sjukskrivna	37
Personer med missbruksproblem	37
Personer med psykisk ohälsa	38
Studerande	38
Kurslitteratur	38
Studerande som har familj	38
Studerande under studieuppehåll	39
Ungdomar under 21 år som går i skolan	39
Personer 65 år och äldre	39
Företagare eller personer med fria yrken	40
Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård	40
Hyreskostnad	40
Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. Fotboja	41
Kontraktsvård	41
Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten	42
Reskostnader	42
Utländska medborgare	42
Med uppehållstillstånd	42
Utan uppehållstillstånd	43
Asylsökande	43
EU-medborgare	44
Allmän orientering	44
Registrering och ansökan om uppehållskort	44
Yrkesverksamma personer	45
Arbetssökande	45
Icke yrkesverksamma personer	45
Tillfällig vistelse	45
Akut nödsituation	46
Värnpliktiga	46
6. ANVISNINGAR FÖR HANDLÄGGNINGEN	47
Allmänt	47
Registrering i paraplysystemet	47
Samhörighet	47
Aktualitet	47
Avskrivning av ärende	47
Avslutsorsak	48
Försörjningshinder och ändamål	48
Ansökan	48
Dokumentation	48

Grundutredning och arbetsplan	48
Kontroller	49
Identitet och vistelse	49
Inkomster	49
Tillgångar	50
Arbetslösa	50
Inkomstberäkning	50
Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet:	51
Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet:	51
Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet:	51
Överskjutande inkomst från tidigare månader	52
Arbetsinkomst för skolungdomar	52
Ekonomisk ersättning till hushåll som har uppdrag som familjehem	52
Tillgångar	53
Bil	53
Fritidshus	53
Bankmedel, aktier, obligationer	53
Bosparande	54
Pensionssparande	54
Barns inkomster och tillgångar	54
Utgifter	54
Hushållstyper	54
Sammanboende med hushållsgemenskap	54
Gifta men ej sammanboende	55
Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma	55
Gymnasiestuderande ungdom	55
Inneboende	56
Underårig som bildat familj	56
Hushåll med underåriga barn	56
Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna	56
Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp	57
Avslagsbeslut och överklagande	57
Avslag	57
Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd	58
Återsökning hos försäkringskassan enligt AFL	58
Formella krav vid återsökning enligt AFL	59
Handläggning av återsökning	59
Återkrav enligt SoL	59
Återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL	59
Handläggning - förskott på förmån eller ersättning	60
Återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL	60
Handläggning – bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning	61
Återkrav enligt 9 kap. 1 §	61
Handläggning - felaktigt utbetalt bistånd	61
Ersättningstalan	61
Kraveftergift	62
Utredning om misstänkt bedrägeri	62
Ref. litteratur	63
Bilagor	

1. INLEDNING

Kommunstyrelsen i Stockholms stad har befogenhet att utfärda riktlinjer som är styrande för nämndernas verksamhet. Detta dokument innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Det är kommunernas socialnämnder som har ansvar för handläggningen av ekonomiskt bistånd och i Stockholm utförs uppgifter inom socialtjänsten av stadsdelsnämnderna och socialtjänstnämnden. I dokumentet används begreppet socialtjänsten som sammanfattning för dessa nämnder.

Riktlinjernas syfte och tillämpning

Syftet med riktlinjerna är likabehandling i staden när det gäller såväl bidragsnivå och förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd som insatser som ska erbjudas från socialtjänstens sida. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för arbetet.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras och om sakliga skäl föreligger motiverar detta avsteg från riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Rättsliga utslag i domstol finns inte kontinuerligt inarbetade i riktlinjerna men måste fortlöpande beaktas.

Utgångspunkter för arbetet

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldig att själv försöka tillgodose sitt behov och att det ekonomiska biståndet ska vara en tillfällig hjälp. Grunden är därför att den enskilde ska klara sin försörjning på egen hand genom lönearbete, inte genom ekonomiskt bistånd. Arbete gör den enskilde delaktig i samhället och gör att individen bidrar till samhället vilket stärker självkänslan. Därför ska den som är arbetslös och söker bidrag erbjudas ett strukturerat stöd i att söka arbete för att på så sätt uppnå egen försörjning. Det är detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbeten till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnadsomkostnaderna inom ramen för riksnormen finns angivet i lagen. Vad som kan anses vara skälig levnadsnivå utöver riksnormen anges i lagen och dessa riktlinjer. Det gäller såväl kostnader inom försörjningsstödet som övrigt ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt. Bidrag utöver norm ska utges restriktivt.

Barnperspektiv

I bidragshushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas. När beslut rör barn ska särskilt beaktas vad hänsynen till barnens bästa kräver. I ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnen alltid övervägas innan beslut fattas. Vid avslagsbeslut ska det dokumenteras att detta har skett.

Principer för handläggningen

Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med tro på människans resurser. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde. Det ska finnas personal tillgänglig för att svara på frågor eller göra en akut bedömning. Avgörande för väntetiden vid nybesök är hur angeläget behovet är, väntetiden bör dock inte överstiga två veckor.

Lättillgänglig information om villkor och förutsättningar ska tillhandahållas.

En helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga ska alltid göras. En person eller familj är aktuell hos förvaltningen. Hur förvaltningen internt organiserar sitt arbete ska inte ha någon betydelse för den enskilde. Finns det behov av flera typer av bistånd är det förvaltningens sak att samordna allt bistånd som ges.

Lagstiftning mm.

De lagar som främst reglerar verksamheten är socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), sekretesslagen (SkrL) och kommunallagen (KL). Dessutom omfattas regler i en rad andra lagar som äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, lag om registrerat partnerskap, föräldrabalken (FB), lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), hälso- och sjukvårdslagen (HSL), lag om allmän försäkring (AFL) m.fl. Verksamheten regleras även genom stadens övriga riktlinjer och styrdokument.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer eller behov som kan tänkas uppstå. Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt får en individuell prövning göras. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd.

Vägledning kan även inhämtas från Socialstyrelsens Allmänna Råd och Socialstyrelsens Handbok för ekonomiskt bistånd - Stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden inom den kommunala socialtjänsten. Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar som exempelvis kan sökas på [www.jpinfo.net.se](http://www.jpinfo.net/se).

2. ALLMÄNT OM UPPDRAGET

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag

- Hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning.
- Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden

Hjälp till självförsörjning

Arbetslinjen ska gälla. Enskilda ska kunna försörja sig genom arbete och vid behov stöttas för att klara detta. Arbetslinjen innebär att individens förmågor sätts i fokus, snarare än oförmågor. Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar. Enskilda kan inte välja att leva på bidrag framför att ta ett arbete. Den som inte kan arbeta ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om tidsbegränsad sjukersättning.

Den enskilde ska erbjudas relevanta insatser och ställas inför krav på motprestationer utifrån sina förutsättningar. Verksamma insatser ska tillhandahållas både för att rehabilitera icke arbetsföra personer och för att stärka arbetsföra personers anställningsbarhet och återinträde på arbetsmarknaden. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga. Vid arbetsträning inom exempelvis barn- och äldreomsorg ska alltid göras en bedömning om arbetsträningen är lämplig också utifrån kvalitetskraven i verksamheten.

De insatser som ska erbjudas är beroende av vilket hinder för självförsörjning den enskilde har. Förutsättningar ska skapas för den enskildes inflytande och delaktighet i planeringen där fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret och på den snabbaste vägen till egen försörjning. Detta innebär att individen kan få välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Det är viktigt att familjer som är nyanlända till Sverige och Stockholm snabbt skaffar sig egen försörjning då forskning har visat att barn i familjer med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i bidragstagande familjer. Ur ett jämställdhetsperspektiv är det särskilt viktigt att kvinnor erbjuds stöd och insatser i lika stor utsträckning som män.

Arbetssättet ska vara strukturerat och en arbetsplan ska alltid upprättas där det framgår vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Arbetsplanen ska regelbundet följas upp och insatsens resultat ska utvärderas. Planen ska justeras utifrån resultat och framgång. Nya insatser kan då beslutas.

Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd

De allra flesta som har behov av försörjningsstöd saknar ett arbete. Den största andelen av dessa personer är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt. Den som sökt arbete på ett strukturerat sätt under en tid utan att få ett arbete ska erbjudas insatser för att öka den enskildes möjligheter att få arbete. .

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande. Sammanfattat innebär detta att den enskilde är inskriven på arbetsförmedlingen, aktivt söker arbete samt vid behov deltar i arbetssökarverksamhet, praktik, av kommunen anordnad arbetsverksamhet, svenskundervisning eller annan lämplig insats i enlighet med upprättad arbetsplan. Människor har i regel betydande resurser även då det många gånger finns problem i livet av olika slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är ett allvarligt missbruk och svår psykisk ohälsa. Personer som av socialtjänsten bedöms som att de av sociala eller medicinska skäl är förhindrade att arbeta har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från landstinget.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska dessa personer medverka till rehabilitering i syfte att bli arbetsföra eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Sjuka personer som behöver försörjningsstöd ska kunna få samma insatser som sjuka med sjukpenning. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. För att arbetsförmåga ska godkännas vid sjukdom ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i aktiviteter. Insatser ska erbjudas i samverkan med konsultläkare, vårdcentraler, försäkringskassa, och psykiatrimottagningar. Det är viktigt att personer med försörjningsstöd får samma rehabiliteringsmöjligheter som personer med sjukpenning. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Vid långvarig eller kronisk sjukdom krävs medverkan till att erhålla ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Avslag på ansökan om försörjningsstöd

Om den sökanden inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd ska ansökan avslås. Efter bedömning i det enskilda fallet kan reducerat försörjningsstöd beviljas för att tillgodose basala behov såsom exempelvis mat och hyra för att ge sökanden möjlighet att reda upp den omedelbara situationen.

Ett avslagsbeslut innebär oftast att den sökandes livsvillkor påverkas, även när försörjningsstödet avslås helt eller delvis bör därför alla lämpliga insatser och stöd till egenförsörjning sättas in.

Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättsäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras.

Följande frågeställningar ska utredas:

- *Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?*
En bedömning ska göras av om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning.
- *Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?*

Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningsformer. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Landstinget, Migrationsverket eller Kriminalvården.

- *Vilket bistånd ska beviljas?*

Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och stadens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger, och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

Noggrannhet vid handläggningen

Handläggningen ska präglas av tydlig information, noggranna kontroller och korrekt registrering i paraplysystemet.

Förebygga felaktiga utbetalningar

Genom noggrann handläggning ska felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd motverkas. Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan uppstå till följd av att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter, genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet eller genom brister i ärendehantering. Felaktiga utbetalningar ska förebyggas genom tydlig information och vägledning till de sökande om vad som gäller och genom noggranna kontroller.

Uppgifter som alltid ska kontrolleras är identitet och medborgarskap, boende, folkbokföring, vårdnadshavare för barn i hushållet, samt om personen är anmäld som arbetssökande hos arbetsförmedlingen. Kontroll av inkomster och tillgångar, exempelvis bilinnehav, ska också alltid göras.

Rapporter har visat på några omständigheter som kan leda till felaktiga utbetalningar och som särskilt bör uppmärksammas. Det gäller att sökanden egentligen är sammanboende, att barn som uppges ingå i hushållet inte vistas i landet, att den sökande samtidigt uppbär ekonomiskt bistånd i annan kommun, har inkomster av svartarbete eller undanhåller tillgångar.

Det mest kostnadseffektiva är att göra nödvändiga kontroller redan innan beslut om utbetalning fattas. I de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp ska biståndet alltid återkrävas när det är möjligt enligt lag.

Vid misstanke om försök till bedrägeri i samband med ansökan ska polisanmälan om försök till bedrägeri göras. Vid misstänkt bedrägeri, då bidrag felaktigt har utbetalats på grund av att den sökande medvetet lämnat felaktiga uppgifter, ska polisanmälan alltid göras.

Korrekta registreringar i paraplysystemet

För att möjliggöra resultatuppföljning och planering ska anvisningarna för registrering av alla uppgifter i paraplysystemet följas noggrant. Det gäller bland annat försörjningshinder, ändamål och avskrivningsorsaker.

3. FÖRSÖRJNINGSSTÖD

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Försörjningsstöd består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd till skäliga kostnader för ett antal regelbundet återkommande behovsposter.

Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör den s.k. riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju budgetposter för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika normposterna bygger på Konsumentverkets beräkningar av kostnaderna som respektive normpost är menad att täcka. Beloppen till behovsposterna i Stockholms norm är valda så att inget hushåll vid något tillfälle beviljas lägre belopp än vad som skulle utgå enligt riksnormen i socialtjänstförordningen. I Stockholm tillämpas inte heller en sänkning av beloppen för att barn äter lunch i förskola eller skola.

Följande poster ingår i normen:

- *Livsmedel*

Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. Vissa halvfabrikat ingår samt inköp av allt matbröd. Hänsyn har tagits till att ensamhushåll beräknas ha en något högre kostnad eftersom det kan bli dyrare med mindre förpackningar.

- *Kläder och skor*

Avser att täcka det vardagliga behovet av kläder och skor under hela året. Även kostnader för skoreparationer och viss kemtvätt ingår samt vissa tillbehör som paraply, armbandsur och väskor. Rygsäckar för barn och skolungdomar ingår.

- *Lek och fritid*

Avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att t.ex. gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn ingår leksaker, spel, pussel, böcker, biobesök m.m. I posten ingår också cykel, skidutrustning för längdåkning och skridskor. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade.

- *Barn och ungdomsförsäkring*

Denna normpost ingår endast i normerna för barn och ungdom.

- *Hälsa och hygien*

Avser kostnader för den personliga hygien, t.ex. tvål, tandkräm, blöjor och mensskydd. Även produkter som t.ex. plåster och solskyddsmedel ingår. Kostnaderna omfattar även hårklippning. Kostnad för preventivmedel ingår inte.

- *Förbrukningsvaror*

Avser varor som behövs för rengöring av bostaden och vård och skötsel av kläder och skor, t.ex. disk- och tvättmedel, dammsugarpåsar, glödlampor och skokräm.

- *Dagstidning, telefon, TV-avgift mm.*

I denna post ingår kostnader för en helårsprenumeration på en dagstidning, avgift för TV-licens och kvartals- och samtalsavgift för telefon eller kostnad för mobiltelefon och mobiltelefonsamtal. Posten omfattar också vissa kostnader för att skicka kort och brev. Kostnader för internetabonnemang och dator ingår inte.

Förhöjning av normen

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll. Bland annat motiverar följande skäl en förhöjning av normen:

Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar

Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg görs enligt Konsumentverkets beräkningar av merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader, ska möjligheten till handikappersättning undersökas.

Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beviljas maximalt för *6 dagar per månad* och omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror.

Kostnader för umgängetider som överstiger 5 sammanhängande dygn eller totalt 6 dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna eller via att försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet.

Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än 6 dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut.

Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halvt barnbidrag och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns normberäkning.

Beträffande resor i samband med umgänge med barn, se avsnitt om Resor under del 3. Bistånd till livsföring i övrigt.

Övrigt försörjningsstöd - i förekommande fall och till skälig kostnad

Vid behov ska skälig kostnad för följande budgetposter ingå i försörjningsstödet. Vid tillfälligt behov av försörjningsstöd ska den sökandes tidigare och väntade inkomster beaktas vid behovsprövning av dessa budgetposter med undantag av boendekostnad.

Boende

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek.

För att förebygga uppkomsten av hyresskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökanden som huvudregel styrka att föregående månads hyra är betald.

Beträffande boendekostnader och boendeformer, se vidare speciellt avsnitt nedan.

Hushållsel

Bistånd beviljas till faktisk skälig kostnad. Vid bedömning av skälig kostnad för hushållsel, ska utgångspunkten vara Konsumentverkets beräkningar. Då elpriserna varierar är det den beräknade medelförbrukningen av hushållsel för olika hushållsstorlekar enligt nedan som är vägledande, men får inte ses som ett tak. Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas.

Hushållsstorlek	1 person	2 personer	3 personer	4 personer	För varje ytterligare person i hushållet
Förbrukning per månad	150 kWh	220 kWh	260 kWh	300 kWh	+ 20 kWh

Vissa elbolag erbjuder även telefoni och internetuppkoppling men kostnader för detta beviljas inte.

Vid behov ska vägledning för billigare elkostnad erbjudas den sökande.

När vuxna som inte är gifta eller sambos delar lägenhet och sammanboendenorm utifrån hushållsstorlek används får en anpassning till förhållandena i det enskilda fallet göras. Den fasta avgiften för abonnemanget ska dock alltid lägenhetsinnehavaren stå för. Övriga i hushållet kan beviljas bidrag till sin del av förbrukningen om de begär det. Kostnaden för förbrukningen delas då på antal personer, inkl. barn, i hushållet.

Försörjningsstöd till elkostnad ska prövas av den förvaltning där den sökande är aktuell vid räkningens förfallodatum.

Hemförsäkring

Bistånd beviljas med faktisk kostnad till grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Egendomsskydd beviljas maximalt för ett lösöresbelopp på

300 000 kr. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denne uppmanas begära månadsinbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas.

Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring.

Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, t.ex. unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna eller syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Bistånd till avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska dock innan beslut fattas uppmanas att undersöka och återkomma med besked om möjlighet till reducerad avgift.

Arbetsresor

SL-kort beviljas inom ramen för försörjningsstödet om behov föreligger för att kunna resa till arbetet eller för att kunna delta i regelbundna aktiviteter för att komma i arbete. Beträffande rimligt gångavstånd kan ca 3 km tjäna som en utgångspunkt.

Om behov av regelbundna resor föreligger av andra sakliga skäl ska det ändamålsregistreras som övrigt ekonomiskt bistånd, *SL-kort- ej arbetsrelaterade resor*.

Boendekostnader

Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. I Stockholm ska Försäkringskassans norm för genomsnittshyra vara vägledande men får inte ses som ett tak. Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas. Den högsta godtagbara hyresnivån enligt Försäkringskassans norm får dock inte överskridas annat än om synnerliga skäl bedöms föreligga.

Avgift för parkeringsplats eller garage som ingår i hyran godtas inte. Inte heller avgift för medlemskap i hyresgästförening godtas. Kostnad för kabel-TV och andra tillval ska inte godtas utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet. Hyrestillägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd ska inte godtas.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än ett barn ska en individuell bedömning ske, varvid det ska beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av ett eget rum.

Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms vara tillfälligt (mindre än tre månader) ska den sökande uppmanas sänka bostadskostnaden. Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal.
- Sociala konsekvenser av en flyttning. Det gäller både barnfamiljer och ensamstående vuxna med sociala problem. För barnfamiljer måste beaktas konsekvenser för t.ex. skolgång, barnomsorg, socialt nätverk.
- Sökandens ålder och hälsotillstånd samt möjlighet att klara av en flyttning.
- Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte p.g.a. exempelvis arbetslöshet, betalningsanmärkningar.
- Bostadens bytesvärde.
- Sökandens möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara den höga hyran.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är 4 månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande flyttar till dyrare boende utan att samråda med socialtjänsten ska den tidigare lägre hyran beviljas.

Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt, mer än tre månader, utgör detta skäl för försäljning av bostaden. Krav ska då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning

I övrigt gäller vad som ovan sägs om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten. I boendekostnad för villa ingår tillsammans med räntan eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, försäkring och tomträttsavgäld. Under förutsättning att den sökande har möjlighet att göra skatteavdrag räknas 70 % av räntan som kostnad.

Sökande med lån på bostad alltid ska uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden. Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning.

Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt.

Ett av hyresvärden godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas utom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Det gäller barnfamiljer och personer 18-28 år som genom bostadsbidrag

kan tillgodose sitt behov helt eller delvis på annat sätt än genom försörjningsstöd.

Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte uppställas som krav för rätt till försörjningsstöd.

Om andrahandskontraktet inte är godkänt av hyresvärden ska som huvudregel hembesök göras för att kontrollera kontraktets riktighet, att lägenheten existerar, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

Inneboenderum

Vad som anges i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap.

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig. Vid bedömning av skälig kostnad ska kostnaden för studentrum eller rum på hotellhem som huvudregel vara vägledande.

Hembesök ska som huvudregel göras för att kontrollera avtalets riktighet, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

Delad lägenhet

När syskon eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende.

Vid prövning av försörjningsstöd när sökanden delar lägenhet ska nettohyran delas på antal boende i lägenheten, inklusive barn.

Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn

Ungdom som avslutat skolgång men inte tidigare betalat hyresdel till föräldrarna

Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Undantag görs när den unge är medlem i en familj som har försörjningsstöd eller som annars skulle bli i behov av det, vilket kan bli aktuellt på grund av att förälders bostadsbidrag minskar eller dras in.

Hushåll endast med barn över 18 år

Inkomst av bostadsbidrag bortfaller när den unge fyller 18 år eller avslutar gymnasiet. Hyresdel för den unge kan beviljas med samma summa som det tidigare bostadsbidraget.

Hushåll med barn både under och över 18 år

Föräldrarna söker bostadsbidrag som barnfamilj. Försäkringskassan räknar ut en hyresdel som det vuxna barnet ska betala vilket minskar föräldrarnas hyra och bostadsbidrag. Bistånd till hyra kan beviljas med den summa som försäkringskassan fastställt som hyresdel.

Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna

Hyresdel beviljas om den sökande tidigare en period själv betalt hyresdel. Perioden ska inte ligga mer än tre månader bakåt i tiden och vara av minst tre månaders varaktighet. Hyresdel räknas ut enligt det beräkningssätt som försäkringskassan använder:

- Köket läggs till antalet övriga rum multiplicerat med två. Hyresdelen fås när dubbla hyreskostnaden delas med denna summa. T.ex.: Lägenheten är på 4 r.o.k. med 4 200 i hyra. Kök plus 2 x 4 rum = 9. Dubbel hyreskostnad = 8 400. Hyresdel: $8\,400 : 9 = 934$ kronor.

Förälder boende hos barn

Endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden därvid ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Hyresdelen beräknas då som för hemmaboende vuxet barn enligt ovan.

Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i 2:a hand, hotell, etc.

Bistånd till boendekostnader ska i dessa fall prövas mycket restriktivt och beviljas endast om den sökande har mycket stora svårigheter att få annat boende och socialtjänsten inte kan erbjuda något alternativ.

Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det föreligger starka sociala skäl till flyttningen.

Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Försörjningsstöd beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Institutionsnormen inkluderar fickpengar, klädnorm, eventuell avgift till fackförening eller A-kassa samt eventuella arbetsresor.

I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet och beroende på vilken typ av placering som är beslutad kan egenavgift för kost och logi ingå.

Fickpengar

Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar är försörjningsstöd där normposterna lek och fritid, hälsa och hygien och dagstidning, telefon och TV-avgift ingår. Aktuellt månadsbelopp för fickpengar fås genom summering av beloppen i dessa normposter.

Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag.

Eventuellt extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

Kläder och skor

Bistånd till inköp av kläder och skor prövas separat och beviljas med beloppet för motsvarande post i riksnormen. Det kan vara lämpligt att göra en överenskommelse med den sö-

kande om att biståndet till kläder och skor utbetalas klumpvis för 2-4 månader åt gången, beroende på årstid och sökandens behov.

Kostnader i samband med egen bostad

För personer som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet. Dessa kostnader är hyra, abonnemangskostnad hushållsel, abonnemangskostnad telefon, hemförsäkring och TV-avgift. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig prövning. Bistånd till TV-avgift beviljas om vistelsen på sjukhus eller behandlingshem understiger 2 månader. Om vistelsen planeras bli längre kan den sökande begära avgiftsbefrielse.

Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna missbrukare i HVB och familjehem är densamma som vid sjukhusvård. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet.

Försörjningsstöd ska ej beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende

Vid stöd och hjälpåtgärder i form av olika boenden ska den enskilde betala egenavgift för mat och logi. Till dessa boenden räknas inackorderingshem, skyddat boende för misshandlade kvinnor, arbetskooperativ, familjehem samt härbärgen eller andra korttidsboenden. Om den placerade saknar egna inkomster kan egenavgift för kost och logi beviljas i form av försörjningsstöd.

Kostnader utöver egenavgiften ska betraktas som kostnad för omvårdnad och betalas via konto för vårdkostnader.

När det gäller egenavgiften för nattlogi på härbärke ska så långt det är möjligt sedvanlig inkomstprövning göras. Ibland kan det dock finnas sociala skäl som talar för bistånd till avgiften på härbärke även om egen inkomst funnits. Vid boende på inackorderingshem kan den del av egenavgiften som utgör boendekostnad ge rätt till bostadsbidrag.

Avgift vid sjukhusvård

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi och ryms delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av förhöjt försörjningsstöd och registreras som övrigt ekonomiskt bistånd, ändamål *Utgift som ingår i försörjningsstödet*.

Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om den sökande hävdar att nödsituation föreligger. Ekonomiskt bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning.

Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns barn i hushållet, och deras situation ska särskilt uppmärksammas.

Vid avslag på försörjningsstöd

Om den sökande inte bedöms uppfylla förutsättningarna för att vara berättigad till försörjningsstöd ska ett avslagsbeslut fattas.

Efter bedömning i det enskilda fallet kan reducerat försörjningsstöd beviljas för att tillgodose basala behovsposter för livsuppehållet inom försörjningsstödet såsom exempelvis mat och hyra för att ge sökanden möjlighet att reda upp den omedelbara situationen.

Bidrag registreras i dessa fall som ändamål *Reducerat försörjningsstöd – (Har ej EGT)*

Sökanden har haft tillräckliga inkomster

Situationer kan uppstå där den sökande har haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen egna inkomster eller tidigare beviljat försörjningsstöd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit bestulen och därför saknar medel till sitt uppehälle. Efter bedömning i det enskilda fallet kan extra bidrag tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven såsom exempelvis mat och bostad för att ge sökanden möjlighet att reda upp den akuta situationen.

Bidrag registreras i detta fall som övrigt ekonomiskt bistånd - *Bidrag till utgift som ingår i försörjningsstödet (Extra bidrag - har EGT)*

Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska uppvisas.

Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om han eller hon inte får ekonomisk hjälp?
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- Kan sökanden få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation.

Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om behovet kan vara ett uttryck för att det kan finnas anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polisanmälan begärs in tillsammans med kontoöversikt och aktuella kontoutdrag. Endast nödprövning görs. Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur han eller hon i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås om det är uppenbart att fakta kring den beskrivna situationen inte är trovärdiga. Detta gäller även i andra fall då det är uppenbart att beskrivning av situationen inte stämmer.

Till personer som är förvirrade eller har ett pågående missbruk, och där socialtjänsten är förvissade om att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan matlådor, matrekvisition eller hänvisning till speciell restaurang vara lämpligt bistånd. Denna möjlighet ska tillämpas restriktivt. I dessa situationer kan det också behövas hjälp till kontakt med hälso- och sjukvården

Övrigt reducerat försörjningsstöd

Om det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i försörjningsstödet eller att denne inte använder biståndet till avsett ändamål, exempelvis vid aktivt missbruk, kan försörjningsstödet reduceras med kostnaderna för detta.

Bidrag registreras i detta fall som ändamål *Reducerat försörjningsstöd – (Har ej EGT)*

Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En medellös person som tillfälligt vistas i kommunen kan i en akut situation beviljas bistånd till enkel biljett till hemkommun inom Norden. Efter ansökan kan matpengar för en dag beviljas om ankomsten till bostadsorten infaller på kvällstid. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan nattlogi beviljas efter särskild prövning. (Dessa ärenden handläggs av Socialjouren)

Gällande utländska personer som tillfälligt vistas i kommunen, se avsnittet om Utländska medborgare under del 5.

Löpande beslut

Ett beslut om löpande ekonomiskt bistånd innebär flera på varandra följande utbetalningar med samma innehåll, betalningsmottagare och belopp. Löpande beslut ska användas mycket restriktivt.

Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, t.ex. om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för den enskilde gynnande beslut till hans eller hennes nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen (FL 27 §). Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: ”Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas ”

Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att försörjningsstöd inte beviljas vid utlandsvistelse. Undantagsfall är bland annat en kortvarig, resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige. Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under vistelse utomlands, om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom.

4. BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT

I detta avsnitt ges riktlinjer för ändamål utöver försörjningsstödet som det enligt erfarenheten är vanligt att ansökan om ekonomiskt bistånd gäller. Ändamålen står i bokstavsordning.

Vissa av ändamålen ingår vanligtvis i en skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. Det gäller löpande kostnader för läkarvård, medicin, barnomsorg och färdtjänst.

När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre kostnad. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska alltid beaktas vid prövningen.

Begravningskostnad

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners, inkomster eller tillgångar. Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd. Hänsyn ska tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar.

Alla kända tillgångar som finns på dagen för dödsfallet avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuell kommande skatteåterbäring. Som huvudregel ska kända inestående inkomster ej förskotteras utan sökanden får begära avbetalning hos begravningsbyrån. Återkrav ska upprättas mot tillgångar som kan visa sig senare.

För begravning beviljas maximalt 50 % av gällande prisbasbelopp för skäliga faktiska kostnader som ska styrkas. Kostnadsposter som godkänns är:

- Grundtjänster från begravningsbyrå (riktvärde ca 25 % av basbeloppet), dvs. kista med enkel dekoration, bisättning (i bisättningen ingår normalt svepning och kistläggning, utkörning av kista till bårhus, bärare vid bisättning och transport av kistan till kyrkogårdsförvaltningens kapell) urna samt representant vid begravningen.
- Gravsten/ inskription på befintlig gravsten (riktvärde ca 15 % av basbeloppet)
- Dödsannons 70 mm
- Officiant vid borgerlig begravning

Bistånd beviljas ej för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin.

Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne på bostadsorten. Merkostnader för att begrava den avlidne utanför Sverige ingår inte i rätten till bistånd.

Kostnader för hemtransport vid dödsfall utomlands beviljas inte. Om en svensk resenär avlider på utlandsresan är det antingen personens hem- eller reseförsäkring, eller de anhöriga, som får betala kostnaden för transport av den avlidna till Sverige. Om försäkring saknas och anhöriga inte har ekonomisk möjlighet att betala för hemtransport, hjälper ambassaden till med att ordna en enkel och värdig begravning utomlands.

Avliden som omfattas av lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)

Personer som omfattas av LMA har ej rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL för samma post. Begravningskostnader för asylsökande är Migrationsverkets ansvar. I de fall en avliden utlännings ärende handläggs av socialtjänsten enligt 1 § punkt 3 LMA kan särskilt bidrag enligt 18 § LMA beviljas för begravningskostnaden. Utbetalt bidrag enligt LMA ska återsökas från staten.

Diskmaskin

Bistånd till diskmaskin beviljas endast om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning eller annan boende i hushållet.

Flyttkostnader

Bistånd kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i motsvarande nivå om behovet av att flytta är motiverat av hälsoskäl eller sociala omständigheter som att sökandens möjligheter att bli självförsörjande genom flytten skulle öka eller att flytten skulle medföra att sökandens boendekostnader skulle minska.

Vid flytt till annan ort av arbetsmarknadsskäl ska även utredas om behovet kan tillgodoses genom bidrag från Arbetsförmedlingen.

Kostnad beviljas för hyra av släpkärra eller mindre lastbil inklusive kostnader för bensin och försäkring mot uppvisande av kvitto. Endast om särskilda skäl finns godtas anlitande av flyttfirma. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte.

Bistånd kan även vid behov beviljas till kostnader för flyttning av abonnemang för telefon.

I samband med att bistånd till flyttkostnad beviljas ska den sökande styrka att den gamla bostaden har sagts upp.

Färdtjänstavgift

För färdtjänst beviljas faktisk avgift. SL-kort beviljas inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala.

Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg (årskurs 1-3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4-6) beviljas sökande som uppbär försörjningsstöd eller har inkomster i nivå med försörjningsstödet. Detta gäller även enskilt anordnad verksamhet om avgiften är i nivå med kommunens.

Glasögon eller kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som erbjuds av optiker.

Bistånd till vanliga läsglasögon som är avsedda för personer över 35-40 år med avtagande synskärpa s.k. ålderssynthet beviljas ej. Behovet kan tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas ej, om behovet inte är styrkt av läkarordination. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Kostnad för ögonlinser godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg.

Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till kostnaden för hemtjänstavgift. Den enskilde ska alltid ha ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, s.k. förbehållsbelopp.

Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. Görs beräkning för bedömning av bistånd till annan utgift som ingår i begreppet skälig levnadsnivå utgör hemtjänstavgiften en godkänd kostnad i den ekonomiska beräkningen.

Hemutrustning

Komplettering

Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning beviljas vid behov till sökande med mer än 6 månaders behov av försörjningsstöd. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Som normal utrustning i hem räknas radio och i barnfamiljer även TV.

En utredning ska göras av när behovet har uppstått och om behovet hade kunnat tillgodoses vid tidpunkten när det uppkom och om behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Grundutrustning

Bistånd till grundutrustning ska bedömas mer restriktivt och beviljas endast om det finns särskilda skäl eller om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt. För att kunna bedöma behovet kan det ibland bli nödvändigt att göra hembesök. Följande ska övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid provas i första hand.
- När det gäller barnfamiljer ska beaktas om särskilt behov finns hos barnen
- Vilken hjälp kan den sökande få av nätverket?

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning.

Flyktingar eller utländska medborgare som fått uppehållstillstånd p.g.a. anknytning till flykting, ska hänvisas att ansöka om hemutrustningslån hos CSN.

Prisnivån hos ett möbelvaruhus i Stockholm har använts som riktmärke vid fastställande av procentsatserna nedan. Utbudet av andrahandsaffärer kan rekommenderas som ett alternativ.

För barnfamiljer kan det även bli aktuellt med bistånd till möbler i vardagsrum. Biståndet avser i så fall sittplatser, bord, gardiner och matta och kan beviljas med 14 % av basbeloppet.

I samband med grundutrustning beviljas normalt bistånd till *radio*. Barnfamiljer beviljas också bistånd till *TV*. Även ensamstående med långvarigt biståndsbehov (minst 1 år) kan av sociala skäl beviljas bistånd till *TV*. För barnfamiljer med längre behov av försörjningsstöd (minst 6 månader) beviljas bistånd till *dammsugare*.

Begränsad grundutrustning

Begränsad hemutrustning beviljas vid behov personer som har tillfälligt behov av försörjningsstöd men inte kan vänta med inköp tills de har egen inkomst. Biståndet syftar till att den sökande ska kunna ta en lägenhet i besittning och innefatta möbler i kök och sovrum samt husgeråd.

Begränsad hemutrustning: säng, lampor, köksbord och köksstolar
Beviljas för 1 vuxen med 8 % av basbeloppet
2 vuxna med 12 % av basbeloppet
per barn med 3 % av basbeloppet

Husgeråd: husgeråd, städartiklar, sängutrustning, handdukar etc.
Beviljas för 1 vuxen med 10 % av basbeloppet
varje ytterligare person i hushållet med 4 % av basbeloppet

Hel grundutrustning

Avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Beviljas endast till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning t.ex. personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre med låg eller ingen pension.

Hel grundutrustning: Möbler t. kök, sovrum, vardagsrum. Lampor, husgeråd, sängutrustning, handdukar och mattor. Städartiklar och dammsugare, TV och radio.

Beviljas för 1 vuxen med 58 % av basbeloppet

2 vuxna med 68 % av basbeloppet

Varje ytterligare person i hushållet med 10 % av basbeloppet

Juridiska kostnader och stämpelavgifter*Advokatkostnader*

I första hand ska den sökande utnyttja det rättskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättskydd gäller t.ex. för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning.

I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpens prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självrisken vid rättskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden. Bistånd i övrigt till advokatkostnader beviljas endast om det av sociala skäl är mycket viktigt att en person får behålla sin bostad.

Stämpelavgifter

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan göras för kostnader för identitetskort och i enskilda fall om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs.

Kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap beviljas inte.

Migrationsverkets avgifter för ansökan om uppehålls- och/ eller arbetstillstånd beviljas inte eftersom skyddsbehövande och sökande av humanitära skäl inte behöver betala för det. För asylsökande i Sverige och för make, make eller sambo samt barn under 18 år som vill återförenas med en utlänning som har fått uppehållstillstånd som skyddsbehövande eller av humanitära skäl tas ingen avgift ut. Flera stora medborgargrupper och vissa studerande är också undantagna från avgift.

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet***Klädutrustning inför institutionsvistelse***

Extra bidrag till kläder och skor beviljas som huvudregel inte. Sökande som placeras för vård eller behandling kan vid akut behov av klädustrustning få bistånd till kläder och skor inom försörjningsstödet ram utbetalt i en klumpsumma för 2-4 månader framåt, vilket därefter justeras med normposten för motsvarande tid. Löpande komplettering av kläd- och skoutrustning beviljas därefter som en del av försörjningsstödet.

Behov av särskilda kläder eller skor

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte täcks av handikappersättning. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd endast ges till merkostnader.

Läkarvård och medicinkostnad

Omfattar avgift vid läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta t.ex. besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling. Endast kostnader för av staten rabatterade läkemedel ska godkännas. Kostnad för faktureringsavgift godkänns ej.

Kostnader för naprapatbehandling kan beviljas om behovet av naprapat är ordinerat av läkare om behovet inte kan tillgodoses genom någon behandling som omfattas av högkostnadsskyddet. Kostnader för naprapatbehandlingen kan beviljas för upp till 7 behandlingar per år.

Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag kan beviljas den som har löpande försörjningsstöd om den sökande inom 3 månader kommer att få en ny bostad. Beslutet ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman.

Bedömningen ska även grunda sig på bohagets skick och storlek samt om kostnaderna för magasineringen överstiger kostnaden för nyanskaffning av bohag. I bedömningen ska den affektionsvärde för den enskilde vägas in.

Psykoterapikostnader mm

Psykoterapi är sjukvårdshuvudmannens ansvar. Huvudprincipen är därför att bistånd till kostnad för psykoterapi inte ska beviljas. Den som söker sådant bistånd ska hänvisas till vårdcentral eller närmaste öppna psykiatriska mottagning.

Undantag kan göras för den som i en *krissituation* har behov av terapeutiska samtal och inte omedelbart kan erbjudas detta genom landstinget. Det ska stå klart att behovet är akut och att det kan få svåra konsekvenser för den enskilde om det inte tillgodoses. Dessa förhållanden ska vara styrkta med läkarintyg.

Bistånd kan i dessa fall beviljas i form av ett begränsat antal behandlingar hos legitimerad psykoterapeut tills dess landstinget kan överta ansvaret för behandlingen. Besked ska inhämtas från landstinget om när övertagande kan ske, varvid även kostnadsfrågan tas upp.

Behandling av spelberoende, etc.

Kommunen har skyldigheter när det gäller åtgärder mot missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel, dvs. missbruk av kemiska preparat. Det är landstingets ansvar att vårda sådana yttringar av psykisk ohälsa som kan ge upphov till olika former av beroenden och missbruk som inte avser alkohol eller drogmissbruk såsom exempelvis spelmissbruk, matmissbruk, köpmissbruk och sexmissbruk.

En ansökan om bistånd för behandling av spelmissbruk utreds och prövas inom ramen för rätten till ekonomiskt bistånd. Huvudregeln är att ekonomiskt bistånd till denna kostnad inte beviljas, eftersom behovet kan tillgodoses genom flera mottagningar i Stockholm som erbjuder behandling, även för icke svensktalande spelberoende personer.

Resor

Rekreationsresor

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte beviljas. För ensamstående vuxna ska biståndet prövas mycket restriktivt och endast ges när det finns mycket starka sociala eller medicinska skäl för en resa till anhörig i rehabiliterande syfte.

Rekreationsresa kan beviljas för barnfamiljer med särskilda behov som har haft försörjningsstöd minst 3 år och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning ska även göras huruvida behovet av rekreation kan tillgodoses genom lek och fritidsposten i riksnormen. Nivån på det beviljade biståndet ska prövas utifrån vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd med.

Lägerverksamhet mm. för barn

Med utgångspunkt från barns behov kan bistånd beviljas till kostnad för exempelvis lägerverksamhet, idrottsresor eller kolonivistelse utanför skolans ram, utan att det finns särskilda sociala skäl om kostnaden är rimlig. Biståndet ska reduceras med beloppet för matpengar för motsvarande antal dagar.

Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl och då endast avseende återförening av förälder och minderårigt barn utan vårdnadshavare. När Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige kan bistånd beviljas till egenavgiften.

Återvandringsresor

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvandringsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges dels i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person.

Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring. Inte heller i dessa fall ska kommunen gå in med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen till reskostnad.

Resor i samband med umgänge med barn

Behovsprövningen ska innefatta:

- *Barnets* behov av umgänge.
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar.
- Skäligheten av kostnaden för resan.

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna. Även barn med förälder som vistas i fängelse har rätt till umgänge med denne.

Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas.

Reskostnaderna ska jämföras med vad en inkomsttagare i allmänhet har råd att bekosta, dock minst en resa per månad som huvudregel inom Norden.

Reparationskostnader

Avser kostnader för reparation p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet. Bistånd ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska finnas medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

Skolkort – SL

Skolkort hos SL för barn i grundskolan prövas och beviljas av skolan. Ekonomiskt bistånd till SL-kort kan beviljas om skolan avslagit ansökan och om skolan ligger på sådant avstånd från hemmet att resor är nödvändiga. Vid flytt kan skolkort övergångsvis beviljas innan barnet hinner byta skola.

Bidrag till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom gymnasieelever i ungdomsgymnasiet erbjuds SL-kort från skolan. Gymnasieungdomar i familjer med låga inkomster ska uppmanas att ansöka om extra tillägg till studiebidraget.

Skulder

Bistånd till skulder som avbetalning på studielån eller banklån, kontokortskulder, privata skulder, etc samt böter och underhållstöd beviljas inte. Undantag ska endast göras om låntagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd. Om sökanden p.g.a. skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska han eller hon erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare.

Undantag kan göras för hyresskuld i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden av godtagbara skäl ej haft egna inkomster som räckt till hyra. Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade han eller hon haft rätt till bistånd.
- Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid eventuell avhysning.
- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- Om eventuell avhysning riskerar medföra social utslagning och/eller försämrade möjligheter till egen försörjning.

Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras.

För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. I samband med reglering av en hyresskuld i en barnfamilj ska en arbetsplan för hur uppföljningen ska genomföras upprättas tillsammans med den sökande.

Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskulden kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för *hushållsel* i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnets situation uppmärksammas särskilt.

Skuld för avgift för förskoleverksamhet behandlas normalt som andra skulder. Den sökande har möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med förvaltningen. Hottas ändå barnet av uppsägning från plats i förskoleverksamheten och det är viktigt att så inte sker ska ansvarigt för förskoleverksamheten kontaktas. Har barnet av sociala skäl behov av platsen får den enligt skollagen och stadens regelverk inte sägas upp. Det är viktigt att varje förvaltning skaffar sig rutiner för hur dessa situationer praktiskt ska hanteras.

Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid, minst 6 månader haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose behovet exempelvis genom arv från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga.

Bistånd till hel spädbarnsutrustning beviljas med maximalt 11 % av basbeloppet och innefattar en grunduppsättning kläder, säng med sängutrusning och begagnad barnvagn. Kostnaden för barnvagn beräknas utgöra ungefär halva beloppet och kostnad för säng med utrustning ca en fjärdedel.

Bistånd till begagnad sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn.

Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård.

Akut tandvård

Med akut tandvård avses ofrånkomligt behov av behandling vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut.

Det bör uppmärksammas att det faktum att det står ”akut besök” på räkningen inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

Nödvändig uppehållande tandvård

Vid längre tids beroende av försörjningsstöd kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbar tuggförmåga, förhindra väsentligt försämrad tandstatus och är en förutsättning för att fungera socialt och kunna arbeta.

Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas personer som under minst 1 år har haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen och som inte inom rimlig tid förväntas öka sina inkomster. Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök.

Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig.
- Folktandvårdens prislista för de åtgärder som debiteras ska vara vägledande.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på försäkringskassans förteckning.
- Kostnadsförslag ska infordras och innefatta kopia på eventuellt beslut på förhandsprövning av försäkringskassan.
- Öberoende tandläkare ska konsulteras vid ansökningar om dyrare eller mer omfattande tandvård. Om förvaltningen inte har avtal med egen konsulttandläkare kan den sökande t.ex. uppmanas att på förvaltningens bekostnad skaffa kostnadsförslag från folktandvården för jämförelse.
- En individuell bedömning ska även göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg eller med resultatet av ett psykometriskt test som utvisar att en person uppfyller kriterierna för extrem tandvårdsrädsla. Det ska även vara styrkt att personen inte kan tillgodogöra sig landstingets terapiprogram för behandling av tandvårdsrädsla inom ramen för den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftsregler och högkostnadsskydd.

Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå men ändå söker bistånd till tandvårdskostnad kan beviljas bistånd för nödvändig tandvård i vissa fall. Om kostnad och omfattning är skäligt beviljas bistånd till den del av kostnaden som överstiger vad han eller hon själv kan betala med sitt normöverskott under 6 månader. I första hand ska den sökande dock hänvisas till avbetalning hos tandläkaren.

Ett beslut om bistånd till tandvård sträcker sig ofta över flera månader man ska alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet. Se avsnittet Beslut som löper över flera månader.

Tandvård som utförts före framställan ska inte beviljas utan betraktas som en skuld.

Tekniska hjälpmedel

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som t.ex. hörapparat, batterier, etc., om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller försäkringskassan.

Telefonabonnemang

Bistånd till öppning av nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av stationär telefon. Mobiltelefon med telefonkort kan jämföras med och utgöra ett billigare alternativ till fast installation. I följande fall kan behov av stationär telefon motiveras:

- Personer som på grund av ålder, sjukdom eller skada inte har förmåga att använda en mobiltelefon.
- Fast telefoni är en förutsättning för att läkarföreskrivna tekniska hjälpmedel, som exempelvis trygghetslarm, ska kunna installeras.

Kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja ska inte beviljas då detta bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

Depositionsavgift

För de hushåll enligt ovan som kan beviljas ekonomiskt bistånd till fast telefonabonnemang kan det bli nödvändigt att också bevilja bistånd till gammal skuld och till depositionsavgift om den sökande har akut behov av fast telefoni och inte inom rimlig tid kan reglera eventuell skuld och betala depositionsavgift.

Depositionsavgiften betalas direkt av förvaltningen teleleverantören. Det ska anges på beställningen av abonnemanget vem som betalt depositionsgiften och vart den ska återbetalas. Om ny skuld uppkommer under tid som depositionen gäller kan teleleverantören ta ur depositionsgiften för reglering av skulden. Det är därför viktigt att löpande följa dessa hushålls betalningar av telefonräkningarna.

Tvättmaskin

Bistånd till inköp av tvättmaskin beviljas endast till ensamboende person om det finns ett fysiskt eller psykiskt funktionshinder som är styrkt med läkarintyg, som gör det omöjligt att använda fastighetens tvättstuga. Bistånd kan även beviljas till personer som av medicinska skäl är tvingade att tvätta mycket mer än normalt. Behovet ska styrkas med läkarintyg. En förutsättning för biståndet är att behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning eller hjälp i hemmet.

Om behov av tvättmaskin uppstått p.g.a. att fastigheten saknar tvättstuga ska sökanden i första hand hänvisas till värden, hyresgästföreningen eller hyresnämnden.

5. OLIKA GRUPPERS RÄTT TILL FÖRSÖRJNINGSTÖD

Sammanfattat om socialtjänstens möjligheter att ställa krav.

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår prövning av om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Av förarbetena till lagen framgår att den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till sin försörjning. Detta innebär bland annat att socialtjänsten kan kräva att arbetslösa som söker ekonomiskt bistånd aktivt söker arbete och deltar i insatser som bedöms främja möjligheterna att få arbete.

Socialtjänsten kan även som en del i utredningen kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsträning.

Kraven på en arbetslös biståndssökande person kan ingå som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap 1 § SoL eller jämlikt 4 kap 4 och 5 §§ SoL. Det är viktigt att det i utredning och beslut klargörs vilka lagrum som tillämpas.

4 kap 1 § SoL

Socialtjänsten kan som huvudregel kräva att en arbetslös person står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och att denne tar anvisat arbete. Den biståndssökande måste söka och ta varje lämpligt arbete. Ett arbete är enligt 11 § lagen om arbetslöshetsförsäkring lämpligt om

- skäligen hänsyn tagits till den sökandes förutsättningar för arbetet och andra personliga förhållanden.
- anställningsförmånerna är enligt kollektivavtal eller om sådant inte finns, i vart fall är skäliga i förhållande till de förmåner arbetstagare med likvärdiga uppgifter får vid jämförbara företag och föreskrifter om förebyggande av ohälsa och olycksfall följ.
- arbetet inte hänför sig till arbetsplats där det råder arbetskonflikt till följd av stridsåtgärder.

På den som arbetar deltid kan krav ställas på heltidsarbete, om det är möjligt att få.

I kravet på den enskilde ingår också att denne deltar i insatser, exempelvis arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder för att höja sin kompetens och förbättra sina möjligheter att få ett arbete. Även grundutbildning i svenska och arbetsökarverksamheter räknas hit.

Socialtjänsten kan som huvudregel inte kräva motprestation i form av oavlönad heltidssysselsättning som inte är att betrakta som arbete, arbetsmarknadspolitisk åtgärd, praktik eller kompetenshöjande åtgärd.

Socialtjänsten kan dock ställa krav på deltagande i praktiskt arbete när det ingår som en tidsbegränsad del i en utredning och är motiverat utifrån den enskildes situation.

Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga.

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem eller svår psy-

kisk ohälsa. När det gäller personer som helt eller i stor utsträckning vägrar medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en arbetsplan så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet.

Den enskild ska ges en noggrann information om kravens innebörd och vad som blir konsekvensen om kraven inte följs. Det kan vara lämpligt med någon form av skriftlig bekräftelse på att sökanden fått informationen. Detta bör dock inte göras i form av en överenskommelse.

För all arbetsträning och praktik som sker med stöd av 4 kap 1 och 4 §§ SoL ska samverkan ske med arbetsförmedlingen, så att denna kompetens tas tillvara i bedömning om vad som är lämplig utformning.

4 kap 4 § SoL

I 4 kap 4 § socialtjänstlagen finns utvidgade möjligheter att ställa vissa krav på i första hand yngre personer, under 25 år, som får försörjningsstöd och som inte fått fäste på arbetsmarknaden. Den utvidgade möjligheten gäller även personer som fyllt 25 år men som är i de närmaste åren därefter och av särskilda skäl är i behov av kompetenshöjande insatser. Särskilda skäl är exempelvis sociala och medicinska svårigheter. Bestämmelsen gäller endast de som är mer långvarigt arbetslösa och som inte kan få lämplig arbetsmarknadsåtgärd och som inte heller bedöms kunna få någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd inom rimlig tid. Långvarig arbetslöshet kan leda till sådana problem att det utifrån individuella omständigheter bedöms innebära särskilda skäl för insatser.

Syftet med praktik eller andra kompetenshöjande åtgärder ska vara att förhindra passivisering i ett långvarigt biståndsberoende. Deltagandet ska vara ett led i en medveten strategi att närma sig arbetsmarknaden och krav på en viss aktivitet ska föregås av en individuell bedömning av den enskildes behov och förmåga. Insatsen ska vara tidsbegränsad och ska dokumenteras i en arbetsplan.

Handläggning av bistånd till arbetslösa

De allra flesta som har behov av försörjningsstöd saknar ett arbete. Den största andelen är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt, men några har någon form av hinder som måste övervinnas för att de ska bli helt eller delvis arbetsföra.

Vid aktualisering

Fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret. Detta innebär att när en person kontaktar socialtjänsten och ansöker om försörjningsstöd på grund av arbetslöshet ska denne omgående hänvisas till socialtjänstens arbetssökarverksamhet för att få stöd i att ordna ett arbete i avvaktan på en besökstid hos socialsekreterare för att göra en bidragsansökan. För rätt till försörjningsstöd ska den som uppmanats att delta i arbetssökarverksamhet ha gjort detta.

Vid den första kontakten ska information ges om att personer vars försörjning ska upphöra aktivt ska söka arbete från tidpunkten då de får vetskap om att deras försörjning ska upphöra. Efter att sådan information givits ska även i dessa fall den arbetssökande på ett trovärdigt sätt redogöra för de arbeten som han eller hon har sökt. På anmodan ska sökanden visa

platsannonser, personliga brev, eventuella svar från arbetsgivare etc. Sökanden ska vara inskriven på arbetsförmedlingen.

Om den arbetslöse har blivit arbetslös på grund av att denne har sagt upp sig själv är huvudprincipen att försörjningsstöd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som det medför att säga upp sig på egen begäran. Om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande åberopar att denne har haft synnerliga skäl för att säga upp sig ska denne alltid uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet.

Att stå till arbetsmarknadens förfogande

Den som är arbetslös och bedöms som arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande och söka arbete aktivt. Detta innebär att vara anmäld på arbetsförmedlingen och söka arbete inom pendlingsavstånd. Krav ska ställas på att den arbetslöse som saknar försörjning ska söka vilket arbete som helst som han eller hon anses kunna klara av. Det kan även gälla tillfälliga och mindre kvalificerade arbeten som den sökande omgående ska kunna ta.

Den som är arbetslös och söker försörjningsstöd ska erbjudas stöd i sitt arbetssökande genom strukturerade insatser från socialtjänsten för att öka anställningsbarheten. En utredning för att klargöra förutsättningarna för självförsörjning ska göras. Utifrån denna utredning görs en planering tillsammans med den enskilde och en tidsbegränsad arbetsplan ska upprättas.

Av arbetsplanen ska framgå vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Socialtjänsten ska verka för att den arbetslöse aktiverar egna resurser. För att nå ett gott resultat för den enskilde är det viktigt att krav kombineras med aktiva och stödjande insatser. I arbetet ska stöd- och motivationssamtal ingå men även en skyldighet för den arbetslöse att redovisa sitt arbetssökande.

Krav ska ställas på att den arbetslöse ska delta i arbetssökarverksamhet i enlighet med upprättad arbetsplan. Det är viktigt att den som deltar i arbetssökarverksamhet genom aktivt deltagande utnyttjar insatsens möjligheter. Erbjudandet innebär exempelvis att den arbetsökande får tillgång till datorer, handledare, coachning, svenskundervisning eller kompetenshöjande praktik.

Arbetsplanen ska regelbundet följas upp och eventuella korrigeringar ska göras i samband med utvärderingen. Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven för rätt till försörjningsstöd kan denne många gånger behöva mer stöd eller andra insatser.

Den som uppmanas att delta i arbetssökarverksamhet, praktikplats, arbetsträning eller selsättning ska delta i detta. Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller genom att vägra delta i exempelvis arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkar detta rätten till försörjningsstöd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan doku-
menterat giltigt skäl.

Vid frånvaro pga. sjukdom mer än fem dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg eller annan medicinsk utredning. Efter 6 tillfällen med korttidsfrånvaro eller efter 4 veckors sjukskrivning ska ett rehabiliteringsarbete påbörjas. På motsvarande sätt ska sjukdom styrkas vid frånvaro för vård av sjukt barn. Skriftlig dokumentation ska alltid uppvisas beträffande besök hos läkare eller myndighet som hindrar deltagande i arbetssökarverksamheten.

Ordinarie förskolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds plats på alternativ barnstuga.

Den som studerar på SFI efter introduktionsperioden betraktas som arbetslös. Svenskstudierarna är i dessa fall en av flera möjliga insatser för att öka den enskildes möjligheter till anställning. Samma krav på motprestationer ska ställas som för arbetslösa i övrigt enligt ovan, och den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Unga Arbetslösa

Om kommunen har avtal med staten om övertagande av ansvaret för unga arbetslösa upp t.o.m. 24 år, gäller avtalet eller avtalen tillsammans med särskild lagstiftning. Finns inte avtal med staten gäller reglerna i 4 kap 4 och 5 §§ socialtjänstlagen. För rätt till försörjningsstöd till unga arbetslösa kan enligt 4 § ställas krav på deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som kommunen tillhandahåller.

Kravet och den kompetenshöjande insatsen ska vara tidsbegränsad och utformas i samråd med den unge och länsarbetsnämnden. Beslut enligt 4 kap. 4 § SoL går inte att överklaga med förvaltningsbesvär.

Om den unge utan godtagbart skäl avböjer kompetenshöjande verksamhet eller uteblir från verksamheten kan försörjningsstöd avslås eller nedsättas enligt 4 kap. 5 § SoL. Beslut enligt 5 § går att överklaga med förvaltningsbesvär.

Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart barnomsorgsplats erbjuds ska den accepteras. För tid efter det att barnomsorgsplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig viss tid. Lagen om föräldraledighet reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Arbetslösa med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även då det finns problem av något slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är allvarligt missbruk, svår psykisk ohälsa eller dokumenterad arbetsoförmåga pga. sjukdom. Personer med denna problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från landstinget.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Sjukskrivna

För att arbetsoförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i arbetssökaraktiviteter, helt eller delvis. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Arbetslösa som är sjuka ska om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt erbjudas rehabiliterande insatser.

Insatser ska erbjudas i form av samverkan med konsultläkare, vårdcentral, psykiatrimottagning och försäkringskassa. Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om tidsbegränsad sjukersättning.

Den som varit sjukskriven mer än ett år ska ansöka om sjukersättning hos försäkringskassan. Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer att personen inte kommer att återfå arbetsförmågan inom överskådlig tid kan ansökan om sjukersättning göras tidigare.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska delta i arbetssökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem. Vägrar dessa personer helt eller i stor utsträckning att medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en arbetsplan eller att göra en utredning så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet.

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det ställas krav på att personer som visserligen har pågående missbruk, men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsoförmögna, deltar i arbetssökarverksamhet som förutsättning för rätt till ekonomiskt bistånd.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Däremot kan deltagandet vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. Kravet på deltagande i en viss praktik eller arbetsträning ska alltid föregås av ett övervägande av om den enskildes medverkan vid en denna arbetsplats är lämplig.

När det gäller personer med påvisbart pågående missbruk kan försörjningsstödet reduceras om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen innan socialtjänsten tar ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med beteendemässiga störningar är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen och med landstinget.

Liksom vad gäller personer med lindriga missbruksproblem kan på personer med lindrigare psykiska problem ställas krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling.

Studerande

Vuxenstuderande

Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till försörjningsstöd.

Vuxenutbildning ska finansieras genom det statliga studiemedelssystemet eller med aktivitetsstöd via arbetsförmedlingen. Försörjningsstöd ska som huvudregel inte beviljas som studiefinansiering för reguljär utbildning eftersom detta kan medföra en inlåsnings effekt. Detta genom att utbildningen blir ett mål i sig och den enskilde förlorar fokus på det primära målet självförsörjning genom arbete. Det snabbaste sättet till egen försörjning innebär ibland att individen får välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Försörjningsstöd ska inte beviljas vid annat än korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Om en person i undantagsfall, efter individuell behovsprövning, beviljas ekonomiskt stöd av socialtjänsten för vuxenstudier ska denne ändå alltid söka studiemedlets bidragsdel.

Kurslitteratur

Om ekonomiskt stöd ges av socialtjänsten för studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

Studerande som har familj

Försörjningsstöd beviljas inte under pågående studier. Har den studerande familj och det trots försörjningsproblem är olämpligt att avbryta studierna under pågående termin kan försörjningsstöd beviljas som komplettering till studiemedel. Den studerandes månadsinkomst räknas ut genom att beviljat studiemedelsbelopp fördelas på det antal studiemånader som terminen omfattar enligt studiemedelsbeslutet.

Studerande under studieuppehåll

Socialtjänsten ska begära att studerande som under studieuppehåll behöver försörjningsstöd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

För att ha rätt till försörjningsstöd ska studerande kunna visa att de i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsebar situation.

Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna t.o.m. den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till försörjningsstöd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas försörjningsstöd för studieuppehåll då. För övriga studerande kan reducerat försörjningsstöd till matpengar beviljas för studieuppehållet över jul och nyår.

Vid studieuppehåll över sommaren ska försörjningsstödet vara reducerat för de första 30 dagarna. I det reducerade försörjningsstödet ingår matpengar, arbetsresor och eventuell hyra som förfaller till betalning under perioden. Motivet till reduktionen är att biståndet ska anses tillfälligt i avvaktan på lön från feriearbete samt att en månad normalt är den tid man får vänta på inkomst. Om behov kvarstår efter de första 30 dagarna beviljas fullt försörjningsstöd. Inkomster från extraarbete som utbetalas under månaden innan studierna avslutas ska räknas som inkomst inför uträkning av behovet första biståndsmånaden.

Den som väntar inkomst av arbete eller arbetslöshetsersättning ska beviljas försörjningsstöd mot återbetalning enligt 9 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Ungdomar under 21 år som går i skolan

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar som går i skolan till dess den unge fyller tjuguetta år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlik grundutbildning.

För ungdom som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan.

I de fall föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll.

Personer 65 år och äldre

Personer som är 65 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till försäkringskassan för att ansöka om äldreomsorgsbidrag i stället. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos försäkringskassan ska det återsökas.

Företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor.

En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall ska den sökande avregistrera firman hos patent- och registreringsverket, alternativt skatteverket, skriva in sig på arbetsförmedlingen och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att bli berättigad till ekonomiskt bistånd. Undantag kan göras om

- Behovet av bistånd är högst 3 månader, därefter ger firman åter inkomster.
- Företagaren har uppburit aktivitetsstöd från arbetsförmedlingen under 6 månader och det finns utsikter att företaget ger inkomster inom 3 månader.
- Verksamheten i firman ger en viss inkomst och den sökande bedöms inte vara möjlig att placera på lönearbetsmarknaden inom överskådlig tid.

Sökande med fria yrken såsom exempelvis konstnärer, författare, artister, och frilansarbetare har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa och samma krav på motprestationer ska ställas.

Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för den enskildes kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas.

Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar.

Personer som dömts till fängelsestraff har i princip rätt att omgående påbörja verkställigheten. Vid ansökan om försörjningsstöd i avvaktan fängelsestraff kan behovet tillgodoses genom att den sökande inställer sig hos kriminalvården.

I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap. 2 § SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara ca 1 månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

Hyreskostnad

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt. En sedvanlig ekonomisk prövning ska alltid göras.

Personer som är dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten.

Vid vårdtid på *högst 6 månader* kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. I fall den sökande hyr andrahandslägenhet eller inneboenderum kan bistånd beviljas om hyresrätten kvarstår efter frigivning.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

Vid vårdtid som *överstiger 6 månader* ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand eftersom bostad efter frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering. Den sökande bör även uppmanas att undersöka möjligheten att få ett "tillgodohavande" hos hyresvärden eller bostadsförmedlingen. Under tid då sökande försöker ordna lägenhetsfrågan kan bistånd till hyran beviljas.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. Fotboja

Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsförberedelserna, s.k. IÖV-utsluss.

Personer som avtjänar straff med fotboja jämföras med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Vid IÖV-utsluss är personen fortfarande inskrivna i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller.

Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning vilket inträffar efter 2/3 av det alternativa fängelsestraffet.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädustrustning, fritids- och sportutrustning och hygienartiklar. I dessa fall ska försörjningsstöd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Klientens behov av försörjningsstöd ska prövas av socialtjänsten.

Kontraktsvård är en påföljd och om klienten avbryter eller missköter den uppgjorda behandlingsplanen gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård- eller behandling är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. Gällande vilket bistånd som beviljas, se vidare under Försörjningsstöd, bistånd vid institutionsvistelse.

Reskostnader

Bistånd till resor i samband med institutionsvård, t.ex. för informationssamtal, in- och utskrivning på institutionen samt möten med socialsekreterare, ska betalas ur förvaltningens konto för vårdkostnader. Observera att vissa resor kan ingå i vårdavgiften, t.ex. resor till läkare eller tandläkare.

Utländska medborgare

En utländsk medborgare, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga, får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. I de fall sökande vistats i landet mer än 3 månader utan uppehållstillstånd har kommunen underrättelseskyldighet till polisen enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen.

Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa.

Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresan.

Studenter ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. turister, affärsresande och säsongsarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem.

Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd. Vänder sig personen till socialtjänsten efter mer än tre månader i landet och personen saknar uppehållstillstånd och har inte heller ansökt om uppehållstillstånd, är socialtjänsten enligt utlänningsförordningen skyldig att underrätta polismyndigheten. Skyldigheten inträder första gången en nämnd vidtar en åtgärd i ett ärende om socialtjänst, t.ex. registrerar en ansökan om ekonomiskt bistånd. Socialnämnden bör också uppmana personen att ta kontakt med Migrationsverket för att ansöka om ett uppehållstillstånd.

Ansöker personen inte om uppehållstillstånd kan det möjligen bli aktuellt med bistånd i avvaktan på avvisning eller utvisning.

Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen.

Kommunen ansvarar för gruppen ”Övriga som sökt uppehållstillstånd” i Sverige och omfattas av 1 § punkt 3 i lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), d.v.s. ”har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas”. Det är Migrationsverket som beslutar om detta. Dessa personer beviljas dagersättning enligt LMA och det utbetalas av kommunen. Detta gäller även personer som tidigare haft uppehållstillstånd som upphört att gälla och som sökt nytt uppehållstillstånd. I de senare fallen kan det även bli aktuellt att bevilja hyra e.d.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Dagersättningen ska även täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel.

Om särskilt angelägna behov uppstår kan särskilt bidrag lämnas för kostnader för vinterkläder, glasögon, kosttillskott, handikapputrustning, spädbarnsutrustning och begravningskostnad.

Bistånd som kommunen utger enligt LMA ska återsökas från staten.

Undantag från ovanstående ska göras för barn under 18 år som bor hos vårdnadshavare med uppehållstillstånd. Dessa ska ges bistånd enligt socialtjänstlagen.

EU-medborgare

Allmän orientering

För en EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem under vissa förutsättningar. Bestämmelser om uppehållsrätt, som reglerar EU-medborgares rätt att vistas i landet, finns i utlänningslagen och utlänningsförordningen. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Norge och Liechtenstein. Reglerna om uppehållsrätt omfattar dock inte medborgare från Schweiz, för vilka tidigare regler om uppehållstillstånd fortfarande gäller.

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd under vissa förutsättningar.

EU-medborgaren har uppehållsrätt om han eller hon

- är arbetstagare eller egen företagare i Sverige
- har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning
- är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina familjemedlemmar som gäller i Sverige
- har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige.

Med familjemedlem avses make/maka eller sambo. Med familjemedlem avses vidare släkting i rakt nedstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är under 21 år eller är beroende av dem för sin försörjning. Slutligen avses även släkting i rakt uppstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av dem för sin försörjning. En registrerad partner jämställs med make. Det skall noteras att familjemedlemmar inte behöver vara EU-medborgare för att ha uppehållsrätt.

Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. En EU-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt.

Registrering och ansökan om uppehållskort

En EU-medborgare som har uppehållsrätt och som avser att stanna i Sverige under längre tid än tre månader skall enligt utlänningslagen registrera sig hos Migrationsverket. Registreringsskyldigheten gäller dock inte arbetssökande. En EU-medborgares familjemedlem som inte är EU-medborgare skall ansöka om uppehållskort hos Migrationsverket senast 3 månader efter ankomsten till Sverige. Ett bevis om registreringen och ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort utfärdas omedelbart. Upphållskortet, som skall upprättas inom sex månader från ansökan, gäller i fem år från dagen för utfärdandet.

Ett bevis om registrering eller ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort kan användas av EU-medborgaren vid en biståndsansökan för att visa att han eller hon har uppehållsrätt som t.ex. arbetstagare.

Yrkesverksamma personer

En EU-medborgare har uppehållsrätt om han eller hon är arbetstagare eller egen företagare i Sverige. Detta förutsätter att en arbetstagare kan visa intyg om anställning eller liknande. Om en EU-medborgare som arbetstagare vistas i Sverige har de samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare. För rätt till bistånd krävs det självklart att övriga krav enligt 4 kap 1 § SoL är uppfyllda.

Arbetssökande

En EU-medborgare har vidare uppehållsrätt om han eller hon är arbetssökande i Sverige med verklig möjlighet att få anställning. Enligt EG-rättslig praxis har den arbetssökande i regel rätt att vistas 6 månader i medlemsstaten för att söka arbete. Vad gäller socialt bistånd till personer som är arbetssökande har dessa enligt EG-rätten ingen rätt till socialt skydd men däremot har de möjlighet att få stöd enligt socialtjänstlagen. Rätten till bistånd för dessa personer har hittills inte prövats av Regeringsrätten och därför är det osäkert hur långt kommunens yttersta ansvar sträcker sig. Vistelsebegreppet och socialtjänstens regler om kommunens yttersta ansvar samt den enskildes rätt till bistånd innebär att en individuell prövning måste göras om bistånd skall utgå och i vilken omfattning.

En arbetssökande EU-medborgare har i regel inte rätt till försörjningsstöd. En individuell bedömning måste dock alltid göras i det enskilda fallet, där hänsyn bl.a. skall tas till vistelsetidens längd och avsikten med vistelsen. Se även under Akut nödsituation.

För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig denna ersättning till det land där man tillfälligt vistas. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd skall utges.

Icke yrkesverksamma personer

Vidare har vissa studerande och personer, t.ex. pensionärer, som har tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och en heltäckande sjukförsäkring uppehållsrätt. En EU-medborgare, som lagligen vistas i Sverige vid biståndsbedömningen, ska i princip behandlas på samma sätt som en svensk medborgare under samma förutsättningar. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd skall utges.

Tillfällig vistelse

EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. som turister eller affärsresande, och som inte har något arbete i Sverige och inte heller har för avsikt att arbeta i Sverige ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem.

Det skall noteras att en EU-medborgare som uppfyller kriterierna för uppehållsrätt enbart kan bli aktuella för avvisning i särskilda situationer. EU-medborgare som inte är arbetstagare, egenföretagare, arbetssökande och deras familjemedlemmar får dock avvisas t.ex. om de under vistelsen i Sverige utgör en belastning för biståndssystemet enligt socialtjänstlagen.

Den underrättelseskyldighet till polisen som föreligger enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen omfattar inte EU-medborgare med uppehållsrätt.

Akut nödsituation

Rätt till bistånd finns alltid i akuta nödsituationer. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen. Ett avslag på en ansökan om bistånd får inte leda till att ett barn far illa.

Värnpliktiga

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas till värnpliktig och dennes familj då behovet ska tillgodoses genom de bidrag som utgår enligt familjebidragsförordningen. Detta bidrag söks genom försäkringskassan.

6. ANVISNINGAR FÖR HANDLÄGGNINGEN

Allmänt

I detta avsnitt anges riktlinjer för ärendehandläggningen. Avsnittet innehåller definitioner av begrepp, regler för dokumentation och registrering i paraplysystemet, kontroller som ska utföras, hantering av inkomster och utgifter i olika situationer samt handläggningen av återkrav och misstänkt bedrägeri.

Mer utförlig vägledning om ramarna för ärendehandläggning och dokumentation kan erhållas från Socialstyrelsens handbok ”Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten”, 2006.

Registrering i paraplysystemet

Dokumentation och utbetalning görs i paraplysystemet som är stadens socialregister. Eftersom de uppgifter som registreras ligger till grund för resultatuppföljning och planering ska anvisningarna för registrering av uppgifter i paraplysystemet följas omsorgsfullt.

Försörjningshinder, ändamål och avslutsorsaker finns som bilagor till riktlinjerna. Anvisningar om registrering återfinns även i vissa fall direkt i riktlinjerna.

Samhörighet

Hushållsbegreppet har i paraplysystemet ersatts av begreppet samhörighet. I samhörigheten ingår enbart de vuxna i hushållet vilket innebär att barn och ungdomar som omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet inte registreras i socialregistret. Barnens personuppgifter ska dock matas in i systemet för normberäkningens och statistikens skull.

Aktualitet

I enlighet med lagstiftningen framgår inte tidigare aktualitet på annan stadsdelsförvaltning eller enheten för hemlösa i paraplysystemet. Det som framgår är:

- om en person tidigare har varit aktuell på den egna förvaltningen eller
- om en person är aktuell på annan förvaltning.

Det som särskilt bör uppmärksammas är att ungdomar som fyllt 18 år och som ingår i sina föräldrars hushåll och får bistånd via dem inte framgår som aktuella i paraplysystemet. Teoretiskt kan dessa ungdomar samtidigt vända sig till annan förvaltning och söka bistånd som en självförsörjande vuxen.

Avskrivning av ärende

Det bör också uppmärksammas att om ett ärende skrivs av direkt efter att en utbetalning är gjord kan den sökande teoretiskt vända sig till annan förvaltning och söka bistånd för samma period. Ärenden får alltså inte avslutas under pågående avseendeperiod med undantag för om ny förvaltning tar kontakt för att de ska aktualisera ärendet hos sig.

Avslutsorsak

När avslutsorsaken registreras ska alternativet ”Okänt” användas restriktivt. I samband med uppföljningen är avslutsorsaken en viktig kunskap och ska som huvudregel utredas. Förteckning över avslutsorsaker, se bilaga.

Försörjningshinder och ändamål

I samband med att beslut fattas ska den sökandes försörjningshinder och ändamålet med det sökta biståndet registreras i enlighet med de för staden fördefinierade kriterierna.

Försörjningshindret anges för båda sammanboende vuxna i samhörigheten. I de fall samhörigheten består av

- en kvinna och en man så registreras alltid kvinnan som person 1.
- två kvinnor eller två män registreras alltid den äldsta som person 1.

Områdeskoder ska registreras eftersom dessa uppgifter är viktiga för stadsdelarna ur resursfördelningssynpunkt, för planering och kartläggningar.

Ansökan

Ansökan bör vara skriftlig men i princip gäller även en muntlig ansökan. Det är dock viktigt att göra skillnad mellan en ansökan och ett rådgivande samtal. En överdriven formalisering av kontakten kan i vissa fall kännas kränkande för den enskilde. Om förhållandet är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte.

Det är viktigt att informera den sökande om rättigheter och skyldigheter, exempelvis normer, krav, och kontroller, i samband med bistandsprövningen och att uppgifterna kommer att registreras i dataregister. Den sökande har då möjlighet att överväga om han eller hon ska avstå från att göra en ansökan.

Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Särskilt viktigt är det i samband med myndighetsutövning. All dokumentation sker i paraplysystemet. Den enskilde ska hållas underrättad om den dokumentation som förs om honom eller henne och rätten att ta del av all dokumentation. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas. Fördjupad vägledning kan erhållas från Socialstyrelsens handbok ”Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten”, 2006.

Grundutredning och arbetsplan

I samband med att ett ärende aktualiseras ska en grundutredning alltid göras, och dokumenteras enligt särskild mall. Grundutredningen ska utgöra underlag för den arbetsplan som alltid ska upprättas.

Kontroller

För att motverka felaktiga utbetalningar ska de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan alltid kontrolleras. Godkännande av olika kontroller sker i huvudsak genom att den sökande undertecknat biståndsansökan.

I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Följande ska alltid kontrolleras:

- Identitet
- Medborgarskap och uppehållstillstånd respektive uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter om folkbokföring
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet
- Inkomster
- Tillgångar
- Arbetssökande

Särskild noggrannhet är av vikt när ungdomar 18-20 år söker bistånd för egen del men kan omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet.

Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, körkort, eller ID-kort från bank. Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt och aktuell hyresavi. Om det inte är möjligt att kontrollera en persons boende eller vistelsetillhörighet på annat sätt ska hembesök göras. Huvudregeln är att hembesök alltid ska göras om den sökande har andrahandskontrakt som inte är godkänt av hyresvärden eller är inneboende.

Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas ändra folkbokföringsadress. Vid bedömning av den sökandes kommuntillhörighet ska utgångspunkten vara vistelsebegreppet. Vid bedömning av stadsdelstillhörighet gäller riktlinjerna om ärendansvar för Stockholms stad.

Löpande kontroll av att sökande som inte deltar i arbetssökarverksamhet vistas i kommunen ska göras genom personlig kontakt. Det är även viktigt att kontrollera vistelsen för barn och ungdomar som uppges ingå i hushållet.

Gymnasiestuderande ungdomar ska särskilt uppmärksammas för att avhopp från skolan snarast möjligt ska upptäcka. Dessa ungdomar ska omgående hänvisas till relevant instans.

Inkomster

Vid nybesök ska uppvisas kontoöversikt och kontoutdrag för den senaste månaden med aktuell kontoställning samt om möjligt de senaste tre månadernas transaktioner liksom specifikationen till senaste preliminära deklARATIONEN.

Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kon-

troll hos försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner. I förekommande fall ska även kontroll göras av om ansökan om tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetssättning sjukersättning eller allmän pension gjorts samt om extra försäkringsförmåner utgår, t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknads-försäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).

Tillgångar

Kontroll av eventuellt bilinnehav ska göras hos bilregistret i nya ärenden och därefter när så anses nödvändigt.

När det finns tillgångar framgår det av slutsattsedeln att den enskilde haft inkomst av kapital. Vilken typ av tillgångar och värdet av dem syns dels på den förtryckta deklarationsblanketten, dels på specifikationen till preliminär deklaration. Någon av dessa ska uppvisas vid nybesök. Saknas de finns uppgifterna hos lokala skattemyndigheten. Om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier eller dylikt ska den sökande visa aktuella kontoutdrag från bank eller utdrag från värdepapperscentralen.

För att kunna utreda eventuella tillgångar i utlandet tas kontakt med respektive lands ambassad för att inhämta uppgifter om möjligheter till kontroll av exempelvis fastighets- eller bostadsrättsinnehav.

Arbetslösa

Kontroll ska göras av om den sökande är inskriven på arbetsförmedlingen, är aktivt arbetsökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger. Se också under Arbetslösa i del 5.

Inkomstberäkning

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp för hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor och avgift för A-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla inkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan t.ex. vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle beaktats vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om annars en akut nödsituation skulle uppstå.

Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet:

- Lön eller sjuklön från arbete
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Arbetslöshetsersättning
- Aktivitetsstöd
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel, rekryteringsbidrag
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Sjukersättning, tidsbegränsad sjukersättning och aktivitetsersättning
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Pension, livränta
- Äldreförsörjningsstöd
- Extra försäkringsförmåner t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- KBH (kommunalt bostadstillägg för handikappade)
- Familjebidrag (vid värnplikt)
- Vårdbidrag, skattepliktig del (resterande del utgör merkostnader för barnets handikapp)
- Skatteåterbäring
- Räntor och utdelningar
- Utryckningsbidrag (värnplikt, kriminalvård)
- Avgångsvederlag
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för ”sveda och värk”
- Hyresdel från inneboende

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma.

Skatteåterbäring räknas inte som inkomst om den tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten utom för belopp som gäller böter eller skadestånd. Om den enskilde riskerar att hamna i en nödsituation om skatteåterbäring som han eller hon inte haft tillgång till räknas som inkomst ska en nödprövning göras.

Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet:

- Familjehemsersättning: Hela arvodesdelen räknas som inkomst samt 25/12 % av gällande basbelopp, som utgör ersättning för bostad i omkostnadsersättningen per månad och barn.
- Stipendier som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet får göras från fall till fall.

Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet:

- Handikappersättning
- Extra tillägg till studiebidrag
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som t.ex. ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan.

- Fondmedel som utbetalats efter en social bedömning, t.ex. från FVO eller kommunen

Överskjutande inkomst från tidigare månader

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan socialtjänsten inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt. Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras.

Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet att han inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. En person som exempelvis fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning under motsvarande tid eller fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning.

Vid nyansökan är det rimligt att titta på inkomster ett par månader tillbaka också av skälet att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation.

Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstöd och att i princip alla inkomster räknas, som exempelvis retroaktiva utbetalningar och överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur förvaltningen räknar i samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås om han eller hon haft inkomst över eller i nivå med normen.

Arbetsinkomst för skolungdomar

Skolungdomar får t.o.m. det år de fyller 18 år ha feriearbete på sommaren utan att lönen påverkar familjens rätt till försörjningsstöd. Inkomst från kvälls- eller helgarbete under terminerna som är av ringa omfattning ska inte heller räknas som inkomst vid behovsprövning för familjen. Regeln gäller t.o.m. det år den unge fyller 18 år. Vad som är ringa omfattning får prövas individuellt men bör inte överstiga nivån på barnbidraget. Om en ungdom har inkomster så att han eller hon kan försörja sig själv ska han inte inräknas i familjens behov enligt norm.

Ekonomisk ersättning till hushåll som har uppdrag som familjehem

Vid beräkning av familjens behov av försörjningsstöd ska det placerade barnet och omkostnadsersättningen, med undantag för 25/12 % av gällande basbelopp som utgör ersättning för bostad per månad, inte tas med. Den del av ersättningen som utgör arvode, ska efter avdrag för skatt betraktas som inkomst och reducera behovet av försörjningsstöd.

Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Eventuella tillgångar framgår av slutskattsedel eller hemförsäkringsbrev.

Bil

Om bilen är en förutsättning för att den sökande ska kunna ta sig till och från sitt arbete eller om den behövs i arbetet godtas bilinnehav. I övrigt kan bilinnehav godtas högst 1 månad om en avyttring ger överskott.

Om innehav av bil godtagits ska bistånd till kostnader för bilen inte beviljas. Milersättning som utbetalas på lön räknas inte som inkomst då den ska täcka de faktiska driftskostnaderna för bilen.

Fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet, eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten, dock högst 3 månader. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning. Om det finns särskilda skäl, fel säsong, tvist i samband med försäljning, etc., kan rådrom för försäljning förlängas. Biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning.

Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper. Undantag ska göras för kompletterande försörjningsstöd till förtidspensionärer med sjukersättning om de är berättigade för lång tid framåt t.ex. på grund av hög hyra och inte bedöms kunna flytta. Dessa kan inte förbättra sin ekonomi och på sikt bygga upp en egen reserv för oförutsedda utgifter på samma sätt som personer utan bestående funktionshinder.

Vid ansökan om försörjningsstöd får förtidspensionärer ha en kapitaltillgång som uppgår till högst halva basbeloppet för ensamstående och hela basbeloppet för makar eller sammanboende.

Om ansökan gäller bistånd till livsföringen i övrigt ska eget sparkapital alltid tas i anspråk innan bistånd beviljas.

Barn får ha sparkapital på upp till 15 % av basbeloppet. Syftet är att detta ska kunna användas för större kostnader för barnets räkning som exempelvis cykel, idrottsutrustning eller lägerverksamhet.

Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst 3 månader, och den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas inestående kapital i SKB:s bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid.

Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det i många fall är, ska den enskilde ges bistånd.

Barns inkomster och tillgångar

Om barn har *inkomster* i form av exempelvis barnpension eller inkomst av kapital, som ränta och avkastning, ska de avräknas mot hela familjens försörjningsstödsbehov.

Barns *tillgångar* i form av kapital, fastighet eller dylikt ska inte räknas om de står under överförmyndarens kontroll, om inte överförmyndaren ger sitt samtycke till uttag. Uttag ska i så fall göras för barnets försörjning enligt norm. Hyresdel ska inte räknas.

Barn får dock ha sparade medel upp till 15 % av basbeloppet, se också under avsnittet Bankmedel, aktier, obligationer.

Utgifter

De enda utgifter som ska räknas in i månadsbehovet är de som omfattas av försörjningsstödet. Utgift för underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte inräknas.

Om den av parterna i ett sammanboende som har inkomst är underhållsskyldig för barn sedan tidigare ska fastställt underhållsstöd räknas bort från gemensamt disponibel inkomst innan ekonomisk behovsprövning sker. Eftersom denna person har inkomst kan han inte få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet. Den som saknar inkomst ska däremot ansöka om nedsättning eller uppskov av underhållsstöd.

Hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. Mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ett ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. En gemensam ansökan och bådas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Det innebär t.ex. att om bara den ene har inkomst får han eller hon stå också för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas. Om man räknar separat på någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap ska halva normen för makar/sammanboende användas och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas in i månadsbehovet.

Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, t.ex. vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild norm som är beräknad utifrån storleken på hushållet, s.k. sammanboende-var-för-sig-norm. Denna norm inkluderar inte kostnader för hushållsel och hemförsäkring. Hur detta ska hanteras framgår i avsnittet där posterna som ingår i övrigt försörjningsstöd beskrivs.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Exempel på situationer när hel hushållsgemenskap gäller redan från första månaden är när ett par väntar barn eller då de sökt och stått i kö för att få bostad tillsammans. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert kan undantag från principen om ekonomisk hushållsgemenskap göras upp till 6 månader. Avsteg från principen kan också göras om det ur rehabiliteringssynpunkt eller av andra sociala skäl framstår som viktigt med delad ekonomi.

Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan om Gifta men ej sammanboende, gäller den även efter parterna flyttat isär.

Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av försörjningsstöd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningspliktiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur de väljer att bo.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har gemensam ekonomi, exempelvis vid en familjevåldssituation, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan naturligtvis även göras vid akuta nödsituationer.

Försörjningsplikt kan inte hävdas gentemot den som får försörjningsstöd.

Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma

För personer som delar boende och har viss hushållsgemenskap men ej lever under äktenskapsliknande förhållande ska sammanboende-var-för-sig-norm tillämpas. Normtypen är aktuell för t.ex. kamrater som delar lägenhet, föräldrar som bor hos barn eller ungdomar med egen inkomst som bor kvar hemma. Vid sammanboende-var-för-sig-norm beror normbeloppets storlek av antal personer som bor i bostaden. Vid fastställande av hushållsstorlek ska samtliga hushållsmedlemmar inklusive underåriga barn medräknas.

Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar i åldern 18 till 20 år som går i skolan i grundutbildning, och i de fallen ska den unge räknas in i familjens behov och normen för 15-21-åringar användas. Försörjningsplikten enligt föräldrabalken

gäller till dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte.

Socialtjänsten ska normalt inte vid biståndsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll, men ibland kan det finnas skäl att se honom eller henne som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra till den unges kostnader utredas.

Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo. Möjligheten att utse en god man kan beaktas om den unges intressen särskilt behöver bevakas. Om den unge fyllt 16 år kan han eller hon själv ansöka om god man.

Inneboende

För sökande som är inneboende räknas inte med hushållsgemenskap. Dessa personer ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärd och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter som t.ex. telefon, förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underåriga själv blir förälder. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn.

Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

Hushåll med underåriga barn

Föräldrarna ska ta ut full föräldrapenning till dess barnomsorgsplats erbjuds. Fyra veckor får sparas fram till det år föräldrapenningen senast får tas ut enligt försäkringskassans regler. Sparade dagar kan användas bl.a. till barnets inväntning i förskoleverksamhet eller skola. Vid parallellt deltagande i arbetssökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna.

Den som har försörjningsstöd i avvaktan plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats, även i annan stadsdel om avståndet är rimligt, för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg.

Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts

delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnaden etc.

Beträffande umgängesbarn se under del 2. Merkostnader för umgänge med barn

Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp

När ett barn övergår från en yngre till en äldre åldersgrupp ska det nya normbeloppet räknas från och med den månad barnet fyller år oavsett när i månaden det inträffar. Åldern måste därför observeras vid varje utredningstillfälle och särskild uppmärksamhet ägnas ärenden där löpande bistånd utbetalas.

Avslagsbeslut och överklagande

Beslut om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § eller 5 § socialtjänstlagen ska alltid vara skriftliga och motiverade och delges den sökande. Av beslutet ska följande framgå:

- Vad ansökan avser, dvs. ändamålet
- Hänvisning till § i SoL.
- Eventuell tidsperiod.
- Motivering till avslaget. I de fall det finns flera skäl till avslag ska samtliga avslagsgrunder skrivas in i beslutet och en närmare motivering i det enskilda fallet ska framgå av texten. Därefter väljs den tyngst vägande registreringskoden nedan.
- Att beslutets konsekvenser för eventuella barn har övervägts.

Besvärshänvisning ska lämnas liksom hjälp med överklagandet om den sökande behöver och begär det.

Avslag

Det finns 8 registreringskoder för avslag varav 7 är fasta avslagsformuleringar. Den åttonde ska undantagsvis användas när ingen övrig passar.

Avslag på NN:s ansökan om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § eller 5 § socialtjänstlagen till...

01	...eftersom sökanden inte står till arbetsmarknadens förfogande
02	...eftersom sökanden inte har medverkat till utredningens slutförande
03	...eftersom sökandens behov tillgodoses genom egna inkomster i form av lön, ersättning eller bidrag från FK eller tidigare beviljat bistånd.
04	...eftersom sökandens behov helt eller delvis kan tillgodoses genom att sökanden söker andra bidrag sökanden kan ha rätt till.
05	...eftersom sökandens behov helt eller delvis kan tillgodoses genom makars försörjningsskyldighet gentemot varandra.
06	...eftersom behovet inte kan anses vara sådant behov som avses i socialtjänstlagen ¹

07 ...eftersom sökanden inte vistas i kommunen²

08 Avslag på grund av andra orsaker.

¹ Avslagsformulering 06 ska alltid kompletteras med en närmare motivering till varför denna bedömning gjorts.

² Avslagsformulering 07 ska inte användas när någon vänt sig till fel stadsdelsförvaltning. Den enskilde ska i det fallet hänvisas till rätt stadsdelsförvaltning, vilket innebär ett muntligt administrativt beslut som inte kan överklagas. Om den enskilde är missnöjd ska han eller hon hänvisas till länsstyrelsens tillsynsfunktion. Eventuell ansökningsblankett kan vidarebefordras till rätt stadsdelsförvaltning.

Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd

Rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är det yttersta skyddsnätet i samhällets trygghetssystem. Huvudprincipen är därför att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. Undantag från denna princip regleras i lagen om allmän försäkring (AFL) 17 kap 1 § och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL.

Återkrav av ekonomiskt bistånd kan endast ske enligt reglerna i socialtjänstlagen och endast mot förmån eller ersättning som den enskilde redan har eller som är beslutad.

När det gäller förmån under prövning hos försäkringskassan och som kan komma att beviljas med retroaktivt belopp ges denna möjlighet i stället i AFL. Beviljat bistånd kan enligt AFL *återsökas* hos försäkringskassan. För att kommunen ska kunna återsöka utbetalt bistånd ur retroaktiv periodisk ersättning (exempelvis sjukersättning, tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetsersättning, vårdbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd) får kommunen inte använda fullmakt eller lägga upp återkrav. Biståndet ska enligt AFL ha getts utan villkor om återbetalning för att kommunen ska kunna återsöka beloppet.

Återsökning hos försäkringskassan enligt AFL

Lagstöd finns i lagen om allmän försäkring (AFL, 17 kap 1 § andra stycket). Kommunen kan återsöka bistånd som den enskilde beviljas under den tid försäkringskassan prövar en förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. Villkoret är att den enskilde för motsvarande period som försäkringskassans beslut om ersättning avser i väsentlig mån fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd från kommunen.

Om försäkringskassan felaktigt till den enskilde betalar ut retroaktiv ersättning som kommunen har rätt till kan socialtjänsten kräva försäkringskassan på skadestånd på motsvarande belopp. Juridiska avdelningen bistår förvaltningarna i denna process.

Försäkringskassan kan själv ge förskott på sökt pension (enl. 20 kap 2 a § AFL) om det är troligt att förmånen kommer att beviljas men beslut eller uträkning av ersättningen dröjer. Denna möjlighet ska undersökas innan ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen beviljas som förskott på sökt förmån.

Formella krav vid återsökning enligt AFL

När det gäller bistånd som kan komma att återsökas hos försäkringskassan enligt 17 kap 1 § AFL vid utbetalning av retroaktiv periodisk ersättning finns inga formella krav utom de som följer av förvaltningslagen. Som ovan nämnts ska det i dessa fall inte finnas fullmakt eller villkor om återbetalning, men den enskilde ska givetvis vara informerad om att utbetalt belopp kommer att återsökas hos försäkringskassan.

Handläggning av återsökning

Återsökning sker via *framställan*. När återsökning läggs upp görs en preliminär framställan till försäkringskassan. När försäkringskassan fattat beslut om förmånen ska kommunen på kassans begäran göra en slutlig framställan. Blanketter för preliminär och slutlig framställan finns i paraplysystemet.

Återkrav enligt SoL

Det finns två sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd.

1. Överenskommelse med den enskilde om att han eller hon ska betala tillbaka (9 kap. 2 § SoL).
2. Krav till den enskilde om återbetalning av bistånd som han eller hon fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § SoL).

Återkrav av ekonomiskt bistånd ska bara göras mot en väntad faktisk inkomst utom i de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp. I det senare fallet ska biståndet alltid återkrävas. Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska återkrav inte läggas upp. Återkrav får inte göras mot framtida försörjningsstöd.

Akut utbetalning av matpengar som gjorts av sociala eller medicinska skäl ska inte återkrävas. Om den akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan den dock återkrävas. Även akut hjälp till exempelvis en hyresskuld för att undvika avhysning kan återkrävas om hushållet har inkomster över normen.

De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i länsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas. Mallar som stöd för handläggningen av återkrav finns i paraplysystemet.

Återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som p.g.a. förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Som förmån eller ersättning räknas förmåner från försäkringskassan som exempelvis sjukersättning, tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetsersättning, livränta, BTP (bostadstillägg

för pensionärer), sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning, vårdbidrag och underhållsstöd. Andra ersättningar eller förmåner kan t.ex. vara lön (gäller även statlig lönegaranti vid konkurs), arbetslöshetsersättning, studiestöd.

Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan kommunen och den enskilde. Om utbetalaren av förmånen eller ersättningen kräver det behövs även fullmakt. Möjligheten att återkräva måste därför undersökas och bedömas från fall till fall. Bistånd av "rent tillfällig natur", t.ex. några dagars matpengar, ska inte återkrävas. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken utbetalning som återkrav enligt 1. och 2. gäller. Däremot finns inget krav att det ska gälla samma tidsperiod.

Situationer som avses under punkten 3. är t.ex. liknande den under bankkonflikten 1990 då enskilda inte kom åt pengar på bankkonton eller om det uppstår felaktigheter i de tekniska system som används vid löneutbetalning eller banktransaktioner.

Handläggning - förskott på förmån eller ersättning

- Överenskommelse görs med den enskilde om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske.
- Skriftlig fullmakt upprättas vid behov och i de fall utbetalaren av förmånen eller ersättningen begär det. Observera att den enskilde när som helst ensidigt kan säga upp fullmakten.
- Observera också att det är två beslut som ska fattas, och detta gäller vid varje biståndstillfälle/månad:
 1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
 2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § första stycket.
- Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i länsrätten på initiativ av kommunen.
- Varje biståndsbeslut registreras i paraplysystemet.
- Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den enskilde innan biståndet utbetalas.

Återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL

SoL 4 kap. 2 § kan undantagsvis användas när kommunen ger ekonomiskt hjälp fast rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL inte föreligger. Bistånd enligt 4 kap. 2 § kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om den beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap. 2 § andra stycket:

- Hushåll med realiserbara tillgångar.
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

Handläggning – bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning

- Skriftlig överenskommelse ska upprättas med den enskilde. Av överenskommelsen ska det framgå hur och när återbetalning ska ske.
- Observera att det är två beslut som ska fattas:
 1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 2 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
 2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § andra stycket.
- Sökanden ska informeras om att besluten inte kan överklagas genom förvaltningsbesvär. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalningsplikt prövas i länsrätten på initiativ av kommunen.
- Varje biståndsbeslut kodas på ansökningsblanketten och i utbetalningssystemet.
- Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den sökande innan biståndet utbetalas.

Återkrav enligt 9 kap. 1 §

Återkrav av bistånd enligt 4 kap. 1 § ska göras om någon fått ett felaktigt bistånd genom:

- Oriktiga uppgifter.
- Underlåtenhet att lämna uppgift.
- Eller på annat sätt förorsakat att bistånd beviljats obehörigen eller med för högt belopp.

Kommunen får i dessa fall kräva tillbaka vad som betalats ut för mycket. Kommunen får alltså även kräva tillbaka för högt eller obehörigt bistånd som den enskilde fått också då han eller hon inte haft för avsikt att framkalla en felaktig utbetalning. Detta gäller också då det är kommunen som förorsakat den felaktiga utbetalningen, men där den enskilde borde ha förstått att den var fel. Exempel på det senare kan vara rena felräkningar eller när dubbel utbetalning skett av misstag.

Denna bestämmelse ersätter eller inskränker inte rutinen att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Grunden för återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL är alltid att biståndet är utbetalt på felaktig grund. Biståndet behöver således inte vara förskott på förmån eller ersättning eller vara beviljat med villkor om återbetalning.

Handläggning - felaktigt utbetalt bistånd

- Beslut om återkrav fattas efter genomförd återkravsutredning.
- Återkravet läggs upp och sökanden krävs på betalning.

Ersättningstalan

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ kan kommunen med stöd av 9 kap. 3 § socialtjänstlagen väcka talan om ersättning hos länsrätten. Talan hos länsrätten måste väckas inom 3 år från det biståndet utbetalades och får inte bifallas av länsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt.

Innan talan väcks ska förvaltningen skicka två betalningspåminnelser och den enskildes aktuella ekonomiska situation utredas så långt det är möjligt. Den enskilde ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden.

Visar genomförd utredning att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga ska talan väckas hos länsrätten. Visar utredningen att den enskilde för tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att den enskildes betalningsförmåga inte inom rimlig tid förbättras kan återkravet efterges.

Observera att beslut om ersättningstalan enligt 9 kap. 1 § och 3 § måste fattas av nämnden eller nämndens sociala delegation.

Ansökan ska göras vid den länsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt och innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och till handläggaren
- Beslutsdatum
- Den ersättningsskyldiges namn, personnummer, adress och telefonnummer
- Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
- Belopp
- När biståndet som återkrävs utbetalades
- Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
- Yrkande (stadsdelsnämnden yrkar att länsrätten ålägger XX att till stadsdelsnämnden återbetala...)

Mall som stöd för handläggningen av ersättningstalan finns i paraplysystemet.

Kopior på ansökningsblanketter eller utredning som visar den enskildes ekonomiska förhållanden när biståndet utbetalades och förvaltningens beslut samt överenskommelse om återbetalning ska bifogas ansökan till länsrätten. Om den enskilde betalt tillbaka del av återkravet ska det redovisas.

Eventuell länsrättsdom i kommunens favör utgör underlag för ansökan om utmätning hos Kronofogdemyndigheten.

Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom rimlig tid kommer att kunna göra återbetalning får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

Utredning om misstänkt bedrägeri

Har någon lämnat oriktiga uppgifter eller förtigit inkomster och på så sätt obehörigen eller med för högt belopp fått ekonomiskt bistånd kan detta vara en olaglig handling. Alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas. Oavsett om polisanmälan görs eller inte ska det belopp den enskilde fått obehörigen eller med för högt belopp återkrävas. Underlåtenhet att polisanmäla får inte ”kvittas” mot återbetalning.

Innan polisanmälan övervägs ska en utredning göras. Den ska svara på följande frågor:

- Innebär en polisanmälan att en planerad eller påbörjad behandling inte kan genomföras?
- Är det misstänkta bedrägeriet av obetydlig omfattning?
- Har den sökande varit medveten om konsekvensen av sitt handlande?

Den skriftliga utredning som utgör underlag för och bifogas polisanmälan ska ge en beskrivning av den sökandes ekonomiska och sociala situation samt förvaltningens bedömning av den sökande och det som hänt. Den ska också innehålla följande fakta:

- Uppgifter om utbetalningar det sökande obehörigen fått, datum och ändamål samt på vilket sätt de är felaktiga.
- Fotokopior på olika verifikationer, t.ex. löneavier, läkarintyg etc.
- Redogörelse för inkomster månad för månad och hur dessa kontrollerats.
- Vilket belopp nämnden återkräver.
- Eventuella journalblad som visar vilken information den sökande fått eller andra relevanta fakta som legat till grund för de aktuella besluten.

Kopior på ansökningsblanketter med sökandens underskrift ska bifogas.

Utredningen ska delges den sökande.

Ref. litteratur

- Socialstyrelsens Allmänna Råd, Ekonomiskt bistånd, SOSFS 2003:5
- Socialstyrelsens handbok "Ekonomiskt bistånd - Stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden inom den kommunala socialtjänsten", 2003.
- Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2006.

Bilagor:

1. Lagstiftning i SoL
2. Försörjningshinder
3. Ändamål
4. Avslutsorsaker